ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA" ("LIBERTY")
THE RUTHENIAN WEEKLY
published every Thursday by
The Little Russian Nat'l Union of America
at
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Subscription:
per year...... $2.00 } To Europe: per year...... $2.50
half year...... 1.00 } half year..... 1.25
single copy... .05 }

СВОБОДА

ЗАЛОЖ. 1893 РОКУ.
"СВОБОДА" ("LIBERTY")
виходить кождого четверга
видає
„РУСКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
в Америці
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Передплата:
на рік......... $2.00 } До Европи:
на пів року 1.00 } на рік $2.50
поод. число .05 } на пів року 1.25

УРЯДОВИЙ ОРГАН Р. Н. СОЮЗА В АМЕРИЦІ "SVOBODA" OFFICIAL ORGAN OF THE L. R. NAT'L UNION OF AMERICA

РІК XXI. Джерзи Сіти, Н. Дж., четвер, 28-го серпня 1913. Ч. 35. VOL. XXI. Jersey City, N. J., Thursday, August 28, 1913. N. 35.

Від Головного Уряду Р. Н. Союза в Америці.

Згідно з § 36 статута Р. Н. Союза повідомляє ся всїх Гол. Урядників Р. Н. Союза як також Урядників „Свободи" і Урядників „Просьвітної Комісії", що

Річне Засїдане Головного Уряду Р. Н. Союза

відбуде ся

в містї Buffalo, N. Y., в галї під ч. 438 Main and Court Sts.

на днях 9, 10, 11 і 12 вересня с. р.

На се засїдане обовязані явити ся: всї Гол. Урядники, означені параграфом 45 в „Додатку до статута Р. Н. Союза", як також Уряд „Просьвітної Комісії", а то Предсїдатель і Референт.

ПОРЯДОК ЗАСЇДАНЯ:

Дня 9. вересня, точно о год. 9-тій рано, Духовний Отець Союза відправить в гр.-кат. церкві на Блек Рак ч. 158 Germain Str., Buffalo, N. Y., Службу Божу і панахиду за померших членів Р. Н. Союза, а по богослуженю всї присутні урядники удадуть ся до галї під ч. 438 Cor. Main & Court Sts., на третім поверсї над The Western Savings Bank, Buffalo, N. Y., де відбудеть ся засїдане з слїдуючим денним порядком:

Духовний отець Р. Н. Союза відмовить молитву, а по молитві Гол. Предсїдатель отворить засїдане. — Опісля наступить:

Справоздане Духовного Отця Р. Н. Союза.
Справоздане Гол. Предсїдателя.
Справоздане Гол. Місто-предсїдательки.
Справоздане Гол. Рекордового Секретаря.
Справоздане Гол. Фінансового Секретаря.
Справоздане Гол. Касієра.
Справоздане Гол. Заступника Уряду Гол. Орґанїзатора.
Справоздане Гол. Контрольної Комісії.
Дискусія над справозданями Гол. Урядників Р. Н. Союза.
Справоздане Завідателя і Редактора друкарнї „Свободи".
Справоздане Контрольної Комісії.
Дискусія над справозданями Уряду друкарнї.
Справоздане Предсїдателя і Референта „Просьвітної Комісії".
Дискусія над справозданями Урядників „Просьвітної Комісії".

Всї висше згадані Гол. Урядники мають явити ся на час в означеній висше порі і в назначенім місци.

Дано в McAdoo, Pa., дня 5-го серпня 1913.

Д. Капітула, гол. предс. Р. Н. Союза.

УВАГА: Саля засїдань находить ся 6 скверів на північ від зелїзничої стациї New York Central, 7 скверів на північ від стациї Lehigh Valley, 10 скверів на північ від стациї Lackawanna. До церкви треба брати на Main St. стріткару, що має напис Grand № 3, або стріткару Niagara Falls, висїдати на Grote St., а при 158 Germain St. є церква. Сходити ся будемо до The Genesee Hotel, Main and Genesee Sts., Buffalo, N. Y.

ГАЛИЦЬКИЙ НАМІСНИК ПРО ЕМІҐРАЦІЮ.

„Дїло" доносить, що намісник Галичини, Коритовський, видав наслїдком рескрипту міністерства внутрішних справ в справі еміґрациї строгий обіжник до старостів та президентів міста Львова і Кракова. Обіжник сей зазначує, що еміґраційний рух прибрав сего року небувалі розміри і дійшло до того, що з покликаних до асентерунку в Галичинї 181.476 поповнених, не ставило ся до бранки аж 80.852 людий. Се грозить державі і краєви прямо катастрофальними наслїдками, на що звернули увагу віденські власти, жадаючи енерґічного поборюваня еміґраційної горячки, яку викликала несовісна робота аґентів, отже намісник взиває старостів, щоби як найенерґічнійше заняли ся еміґраційними справами в своїх повітах, а то передовсім заморською еміґрацією, а далї і сезоновою, і в тій цїли зарядили всьо, що треба, іменно, щоби розвели постійний надзір над істнуючими бюрами подорожи і всїми особами, котрі займають ся ширенем еміґрациї. На случай ствердженя якихнебудь неправильностий каже намісник старостам віднести ся до державної прокураториї, а надто розпочати сейчас карні доходженя за переступства промислового, згляднo міністеріяльного розпорядку з 1895 р. і на случай ствердженої вини накладати безоглядно значні гривни. Намісник взиває, щоби поступати швидко та накладати на виновників острі кари. Такий урядовий обіжник вислав галицький намісник до підчинених йому старостів. Не знаємо тільки, чи головний представник державної власти в краю здає собі ясно справу з сего, що не тільки аґітация всїляких концесіонованих і покутних аґентів спричинює еміґраційний рух, але що є инші важні причини еміґрациї з Галичини, яких ніякі неґативні средства адміністраційні не є в силї усунути. Тими причинами є головно невідрадні аґрарні відносини в краю, брак для тисячів робітників якихнебудь зарібків, низька платня робітників, яка не стоїть в ніякій пропорциї до пануючої дорожнечі в краю, шиканованє людности знаними з своєї діяльности та пониманя своїх обовязків — польських урядів, у східній части Галичини. Єли намісник Коритовський дійсно має добрий замір спинити еміґраційний рух в краю, нехай разом з рішаючими чинниками призадумає ся над піддвигненєм широких мас з сего невідрадного економічного занепаду, до якого польська господарка послїдних кількадесяти лїт людність Галичини довела.

ЗАМКНЕНЄ КОНЗУЛЯТУ.

Мадярський уряд завісив урядові чинности арґентинського конзуляту в Будапешті, та розпочав слїдство над неправним способом і методою, яких арґентинське правительство йміло ся, щоб позискати для Арґентини як найбільше число переселенців. Між иншим, на припорученє свойого уряду, арґентинський конзулят в Будапешті порозсилав по цїлій Мадярщинї сотки тисяч брошур і отвертих писем, у яких в заманчивий спосіб описав мнимі, незвичайно корисні зарібки для европейських робітників в Арґентинї. Наслїдком сих писем, тисячі робітників, охочих виїхати на добрі зарібки до Арґентини, що дня зголошували ся по близші інформациї в арґентинськім конзуляті, чим звернули увагу будапештенської полїциї на небезпечну аґітацию конзуляту.

ВСЕСЬВІТНА ВИСТАВА В САН ФРАНЦІСКО А ВЕЛИКІ ЕВРОП. ДЕРЖАВИ.

В роцї 1915 має відбути ся в Сан Францїско, Кал., міжнародна вистава з нагоди отвореня панамського каналу. Уряд Злучених Держав запросив до участи в сїй виставі всї більші держави цїлого сьвіта. Та на велике здивованє Американців, якраз найбільші та найбогатші европейські держави, на яких американському урядови найбільше залежало, від участи в виставі під ріжними позорами відмовили ся. Анґлїя, Росія і Нїмеччина повідомили вже американське правительство, що офіціяльно участи в виставі не возьмуть, а як здає ся, то і Франция та Австрія, які ще доси не дали відповіди на американське запрошенє, не дуже велику мають охоту до участи в панамській виставі.

ВІДШКОДОВАНЄ ЗА УТРАЧЕНУ ЛЮБОВ ЖІНКИ.

В містї Дітройт, Міч., заскаржив перед суд Поляк Михайло Фрончак свойого земляка, Йосифа Ґовалка о суму 10.000 долярів, з титулу відшкодованя за утрачену любов жінки. Фрончак прибув перед кількома роками до Америки, полишаючи в краю жінку і дїти. Доробивши ся дещо гроша, спровадив до Америки свою родину і через якийсь час жив щасливо. Аж тут в коротцї по приїздї його жінки до Дітройт, приїхав Ґовалек, який Фрончакову знав еще в Галичинї, і тут зачав її баламутити. Ніякі просьби анї упімненя мужа не помогли. Фрончакова залюбила ся на забій в Ґовалку, не хотячи анї чути про свого чоловіка. Фрончак чує ся отже сим дуже покривдженим, та жадає судово від Ґовалка відшкодованя в квотї 10.000 долярів. Правдоподібно дуже любить свою жінку, коли так високо цінить її привязанє.

ТРАҐІЧНА ВИПРАВА ПО ЗОЛОТО.

З Красноярська в Сибіри доносять про голодову смерть двох глядачів золота, Сємьонова і Ґаркіна, котрі в 1910 р. перебували на якімсь острові без назви на Ледянім океанї у гирла рік Хатанґ і Анадири. З полишеного в хатї Ґаркіном записника показуєть ся, що засіб муки вичерпав ся їм в січни, а приготовити мясні подукти було неможливо з причини бурей, які тривали цїлу зиму і внеможливлювали лови. Сємьонов вмер в січни. Ґаркін через 50 днїв живив ся мороженою товщию, шкірою, мясом білих лисів, а вкінци навіть постїлю, зробленою зі шкір оленів. Ґаркін здаєть ся вмер з початком марта.

АВАНТУРА НА СЛАВЯНСЬКІМ БАНКЕТІ.

З Петербурга доносять, що на славянськім банкетї, який відбув ся там в пятницю 1-го с. м. брало участь богато полїтиків, журналїстів і військових. Присутні на нїм були також перебуваючі в Петербурзї Серби, Болгари і Македонцї. Коли Москалї критикували поведенє Болгар, почали ся крики і битє тарілок. На промови Болгар Серби відповіли криком. Прийшло до бійки між Сербами і Болгарами. Оден Болгарин витягнув револьвер, тодї якийсь Серб кинув в него шклянкою з водою. Дійшло до загальної бійки, бо присутні подїлили ся на два табори. Присутна в салї сторожа привела порядок. Не допустили до голосу вже анї Сербів анї Болгар. По успокоєню промовляли самі Москалї. Брянчанїнов, бувший дипльомат, виступив з острими напастями на Сазонова за се, що намагаєть ся дійти до порозуміня з Австрією.

ВЕЛИЧЕЗНИЙ ПОЖАР В ДЖЕРЗИ СІТИ.

Дня 21 с. м., в само полудне вибух в Джерзи Сіти в фабрицї бодпарських виробів фірми Гайда, при 42 Фейрмонт Аве., величезний пожар, який при сприяючій спекотї і вітрі в одну мить обняв всї фабричні забудованя, та перекинув ся на сусїдні фабрики і мешкальні доми. В протягу пів години по вибуху удало ся пожарній сторожі, яка прибула зі всїх сторін міста, розшалїлий огонь зльокалїзувати, при чім частинною жертвою пожежі впали крім фабрики Гайда, яка цїлком згоріла, фабрика виробів з дерева фірми H. Crane and Brother, Tabriz Renovating Establishments, Nickelette Galvanizing Company, Mund Metal Stamping Works, Jones Chemical Works і много сусїдних камениць. З якою шаленою скоростию і силою розширяв ся огонь, сьвідчить се, що перша партія пожарної сторожі, яка працювала на найбільше загрожених місцях, не була в можности усунути сикавок і возів, які цїлком згоріли. Після оцїнки знавців заподїяна огнем шкода виносить 750.000 долярів. Крім незначних попарень кількох осіб — жертв в людях не було.

ЗНИЖЕНЄ ЦІНИ ЇЗДИ ДО АМЕРИКИ.

Тому, що еміґраційне товариство „Канадіян Пацїфік" знизило цїни їзди до Америки, зробили те саме і инші еміґраційні бюра, а іменно Гамбурґ-Америка та Австро-Американа. Цїна їзди до Америки 3-ою клясою буде виносити тепер 120 марок.

КОРАБЕЛЬ ЗАТОПИВ СЯ.

Минувшого тижня американський корабель „Стейт оф Калїфорнія" наїхав на Тихім океанї, недалеко берегів Аляски, на підводну скалу і затопив ся. З подорожних згинуло 32 осіб.

НАСЛІДКИ ФІНАНСОВОЇ КРІЗИ В ГАЛИЧИНІ.

В публїкациях віденської торговельної палати находимо обємисту розпраdu професора віденської торговельної академії, Оттона Найрата, про крізу в Галичинї. На припорученє міжнародної фондациї Карнеґія звідав проф. Найрат Галичину та опублїкував власне недавно свої поміченя. Кріза в Галичинї розпочала ся ще в січни та в лютім, коли то секретар австро-угорського Банку Пранґер виступив зі звісною осторогою. Нагла рестрикция кредиту спричинила фатальні наслїдки, котрі чим дальше, тим прибирали більші розміри. Наслїдки сї проявляли ся в банкроцтвах фірм. Як сї банкроцтва збільшали ся, унагляднюють слїдуючі цифри:

1912 місяць:	Австрійські краї: число банкроцтв	Австрійські краї: в тисячах корон	Галичина й Буков.: число банкроцтв	Галичина й Буков.: в тисячах корон
січень	43	395	8	124
лютий	42	568	4	9
марець	35	555	13	92
цьвітень	53	500	18	165
май	58	768	47	833
червень	52	634	35	821
липень	49	636	26	262
серпень	36	482	14	159
вересень	38	304	16	202
жовтень	38	821	79	1657
падолист	53	759	70	2019
грудень	65	1322	104	1766

Сї цифри вказують, як мало з початку було банкроцтв в Галичинї в порівнаню з загалом банкроцтв в австрійських краях. Кріза росла щойно в дальших місяцях і спричинила сей стан, в якім находять ся саме тепер Галичина.

КОНҐРЕС В СПРАВІ ЗАГАЛЬНОГО МИРА.

Дня 23. с. м. покінчив свої наради в справі удержаня загального мира двайцятий всесьвітний конґрес, який через кілька днїв відбував ся в нідерляндськім містї, Гаґа. На сей конґрес зїхало ся було около 1000 делеґатів, між ними офіціяльні представники всїх держав на сьвітї, визначні полїтики, правники та журналїсти, які радили над способом усуненя воєн, над застановленєм величанських зброєнь европейських держав та над певними реформами істнуючого міжнародного права.

Сталі конґреси в справі удержаня мира відбувають ся вже від кільканайцяти лїт; є навіть в містї Гадзї постійний трибунал для розсуджуваня спорів між державами. Се все не могло однак доси запобігти великим крівавим війнам, які в послїдних часах якраз з найбільшою жорстокостю деякі держави між собою вели. Також в остатних часах майже всї европейські держави значно побільшили свої війська і воєнні фльоти, накладаючи нові тягарі на широкі маси працюючого люду. Тож дуже вдячну й велику тему мала ся „мирна" конференція в тім роцї. Приймаючи з радостю і вдоволенєм до відома остаточне закінченє двох послїдних крівавих воєн на Балканї, конференція ухвалила цїлий ряд дезидератів і важних резолюций, які зобовязували би правительства держав, попавших у спір, до узгляднюваня в більшій мірі, ніж доси, всїляких мирних средств усуненя спору, заки возьмуть ся за оружіє. Також теперішний конфлїкт між Злученими Державами а Мексиком був предметом дискусиї на конґресї, який ухвалив вислати телеґрафічно американському президентови Вілсонови свою подяку за його дотеперішнє становище в мексиканській справі. Президент Вілсон, як відомо, уживає всяких способів, щоби конфлїкт з Мексиком залагодити в мирній дорозї. Конференція висказала також під адресою Злучених Держав своє бажанє, щоби американське правительство не робило воєнних укріплень над панамським каналом, який в короткім часї має бути отворений. Принявши богато засадничих рішень, які мають велику вартість, головно для міжнародного права та для злагодженя жорстокостий війни, конференція ухвалила відбути свій слїдуючий зїзд в 1914 р. у Відни, а в 1915 р. у Сан Францїско.

Не знати, коли то культура людства дійде вже до тої степени, щоби війни раз на все усунути та не дозволити на се, щоби поодинокі народи і держави варварськими способами себе взаїмно нищили.

БУДЕ ВИПЛАТА.

Міністерство фінансів в Вашінґтонї зарядило, аби кождий, хто мав зложені гроші в банку в Пітсбурґ, Па., який недавно тому збанкротував, сейчас зголосив ся з своїми **правно потвердженими претенсіями**, найдальше до дня 7. жовтня с. р., на адресу: Mr. Charles C. Murray, Receiver of First Second National Bank, Pittsburgh, Pa.

НАОКОЛО СЬВІТА В 35 ДНЯХ.

Заступник одної нюйорської часописї, котрого вислала редакція сеї часописї в цїли відбутя подорожи наоколо сьвіта в як найкоротшім часї, відбув ту дорогу в 35 днях, 21 годинах та 36 мінутах.

ЦІЛИЙ ДІМ В НАРКОЗІ.

В одній аптицї в Лїґдінї (в Франциї) приключив ся незвичайний припадок. Переховуваний в маґазинї на стриху засіб хльороформу впав по сходах і розбив ся. За короткий час всї льокатори сего дому попали в наркозу. Щойно по 3-годиннім ратунку вдало ся всїх привернути до притомности. Ратункова стация перевезла всїх до шпитадя.

ПРОСЬВІТНІ ВІЧА.

Long Island City, N. Y.

Дня 18. липня відбуло ся у нас просьвітне віче — при співучасти п. Андрейка, як відпоручника „Просьвітної Комісії” Руського Народного Союза. Віче, на якім зібрало ся дуже поважне число тутешних Русинів, отворив короткою промовою тов. предсїдатель Іван Маланчук, поясняючи зібраним цїль віча і задачі „Просьвітної Комісії”, та запропонував зборам на голову віча п. Г. Олїйника, на що присутні одноголосно згодили ся. Покликавши на секретарів віча пп. С. Подольського і І. Рибака, голова зборів удїлив голосу відпоручникови „Просьвітної Комісії”, п. Д. Андрейкови.

В довгій, гарній промові п. Андрейко вказав на ті невідрадні відносини, серед яких українському народови приходить ся жити в старім краю, та на великий занепад на поли просьвітнім і економічнім, який повстав наслідком панованя над нашим народом чужих, ворожих нам чинників. Тож з тим більшою запопадливостию повинні Русини-Українцї працювати тут, на свобідній американській земли, над своїм розвоєм на культурнім і просьвітнім поли, та сим дати трівку підставу нашому народному відродженю. Вказуючи на брак шкіл в Америцї, де руські дїти могли би вчити ся своєї рідної мови, піднїс бесїдник конечність заснованя по всїх місцевостях Америки, де тільки жиють Русини-Українцї, народних читалень з відповідними бібліотеками, де наші земляки через читанє ґазет, пожиточних, поучаючих книжок, через уряджуванє научних відчитів і аматорських представлень, мали би можність не тільки збогачувати засіб своїх відомостий, але також сильну опору в дальшім плеканю своїх народних почувань та ідеалів.

Горяча промова п. Андрейка зробила на всїх присутних велике враженє, тож на його зазив, щоби тутешні Русини вписували ся в члени товариства „Просьвіта в Америцї”, сейчас дуже богато з присутних до сего товариства вписало ся. Рівночасно збирано добровільні датки на „Народну Школу в Америцї” і на товар. „Просьвіта в Америцї”. При кінци віча вибрано зі сторони тутешного товариства „Запорожська Січ” відпоручником до „Просьвітної Комісії” п. Г. Олїйника, якого адреса: 367 Jackson Ave., Long Island City, N. Y.

Голова віча, подякувавши сердечно п. Андрейкови і всїм присутнім за участь в вічу, горячими словами візвав еще раз всїх тутешних Русинів до витревалої народної працї, почім замкнув збори. По відсьпіваню кількох патріотичних пісень, як також многолїтствія в честь п. Андрейка — вічевики розійшли ся домів.

Іван Маланчук, предс.
Самуїл Подольський, секр.
Іван Рибак, секр.

Stapleton, N. Y.

Стейпелтонські Українцї обходили дня 2. серпня с. р. велике сьвято. В гарно прикрашеній гали відбували ми віче, на яке прибув делєґат „Просьвітної Комісії” Руського Народного Союза, п. Дмитро Андрейко. На внесок предсїдателя тутешного Братства, Петра Торбина, вибрано головою віча Івана Грицака, а сей покликав на секретарів Василя Гасія і Микиту Костя. По привитаню предсїдателем віча всїх присутних Русинів, які дуже численно явили ся на вічу, забрав голос п. Андрейко, та виголосив довгу, загріваючу промову. Не слїд тут повторяти сих гарних слів і глубоких думок, які проголосив делєґат „Просьвітної Комісії” Змисл його мови, в коротцї взятий, був такий:

Кождий нарід, який хоче удержати свою народну окремішність, мусить дбати про свою питому культуру і просьвіту. Наш нарід, який належить до найстарших культурних народів Европи, завдяки невсипущій працї в послїдних роках, мимо того, що находить ся в дуже невідрадних полїтичних відносинах та мимо заеклих старань наших сильних сусїдів, щоб руську окремішність прибити, та нас Українців спольщити або зросийщити, — жиє своїм народним житєм та далї жити буде. Тож обовязком кождого Русина-Українця є гуртувати ся в своїх руських товариствах та працювати над піднесенєм народної, руської просьвіти. І тут, в Америцї не повинно бути одного Русина-Українця, який би не належав до народної організації: не повинно бути одного міста, де хоть кількох Русинів жиє, щоб не було там свого народно-просьвітного товариства. Тому то поставила собі за задачу „Просьвітна Комісія” істнуюча при „Руськім Народнім Союзї” зорґанїзувати по всїх усюдах Америки Русинів-Українців та згуртувати всїх до народної, просьвітної роботи. В кождім містї, де є Русини, має оснувати ся руську читальню з бібліотекою, щоби наші люди читанєм ґазет, цїкавих книжок, уладжуванєм научних відчитів, концертів і театральних представлень могли в своїм народнім дусї просьвічати ся.

Промова п. Андрейка всїм присутним на вічу дуже подобала ся, тож на його запрошенє, щоби записувати ся в члени товариства „Просьвіта в Америцї”, зараз 26 членів до сего товариства вписало ся. Рівночасно вибрало віче відпоручником стейпелтонських Русинів до „Просьвітної Комісії” Микиту Костя.

На сїм місци дякуємо „Просьвітній Комісії” і її відпоручникови, п. Дм. Андрейкови, за започаткованє нової народної працї між тутешними Русинами та маємо повну надію, що ся праця принесе нашій народній справі як найгарнійші успіхи.

Петро Торбин, предс.,
Василь Гасїй, секр.

ДОПИСИ.

З Yonkers, N. Y.

В числї 34. „Свободи” вичитав я допись Йосифа Теплого з Форд Сіти, Па., та мушу сказати, що вона дуже припала менї до серця, бо порушає справу для всїх Русинів в Америцї незвичайно важну, іменно справу солїдарної працї над нашим народним піддвигненєм тут, на американській землї.

Всї ми, що вже від довгих лїт перебуваємо в Америцї, знаємо найлучше, кілько то працї і трудів потреба було, щоби руський нарід в Америцї зорґанїзувати та зєднати його для Р. Н. Союза. І тепер, коли Пан Біг нам допоміг в нашій працї, та Р. Н. Союз згуртував під своїм народним прапором поважну силу, Русинів, знайшли ся люди, які за всяку цїну хотїли би ту нашу щиро-народну, гуманїтарну інституцію розбити, не здаючи собі з сего справи, який великий удар нанесли би нашій народности в Америцї, єсли би їм удало ся дїпняти своєї цїли. Нехай памятають сї люди, що лекше єсть бурити, як щось нового пожиточного збудувати.

Через основанє нових „народних” орґанїзацій: „Нового Руського Народного Союза” і товариства „Провидїнє” вже богато лиха заподїяло ся руській справі в Америцї. Баламутить ся нарід, підриває ся його довірє до своїх власних інституцій, заохочує ся людий до взаїмної ворожнечі проти себе без оправданої причини, одним словом нищить ся єдність між руським народом, яка нам є конечно потрібна, коли хочемо на чужинї удержати ся при своїй народности та не потонути в чужім мори.

Тож цїлком оправдано і слушно поступають наші йонкерські Русини, що 13 тутешних „відступників” від Р. Н. Союза, які аґітують за „Провидїнєм”, не приняли до церковного комітету, відмовили їм шкільної галї на уряджене мітинґів і не позволили голосити їх оповісток в церкві, — бо хто сїє незгоду, той дїлає на шкоду народа.

Більшість йонкерських Русинів стоїть твердо і вірно при „Руськім Народнім Союзї”, бо ми переконали ся, що сей Союз заступає як найкрасше всї інтереси своїх членів, як також інтереси цїлого руського народу в Америцї.

Сих кілька загальних уваг на часї прошу помістити в „Свободї”, щоби наша „бабуня”-„Свобода” оповістила всїм своїм дїтям в Америцї, що тільки в лучности наша сила і будучність.

Никифор Дурняк.

Петар Кочіч.

ОСЕЛ.

Спека, що аж милосердє збирає. Калюжі і потоки повисихали. За греблею журчала малесенька струя води і млинське коло обертало ся звільна.

В такий час очевидно буває в млинї великий натовп. Люди розложили ся на піддашу, щоби схоронити свою умучену голову перед сонцем і тиснули ся до млинського кола, де вода надаючи, розбивала ся на легеньку мраку і охолоджувала воздух.

В долинї над потоком стояли осли. Уздечки були у них розховстані, сїдла позсували ся їм або на карки або на черева. Сумно сували ся зьвірята по горячім піску, форкаючи тяжко забитими порохом ніздрями. Кілько то осел дістане буків та штовханців, заки його осїдлають то обючать!

Дорогою ішов подорожний; умучений, зопрілий і обдертий. Зійшов на долину до млина і питає ся людий, що були в млинї, де є міст на рицї.

Люди навіть не обернули ся до нього, лиш сказали почерез плечі: „Іди туди стежкою”!

Подорожний пішов стежкою аж до потока і там запитав ся ослів.

Осли дальше стояли або лежали охляло, не звертаючи уваги і не відповідали. Лиш послїдний рушив троха вухом.

Тодї подорожний поспитав того—він певно був найчемнїйший — і від него дістав остаточно вдоволяючу відповідь.

„Тут моста нема. Ти мусиш переправити ся”.

„О! Я бігме в воду не лїзу”.

Осел задумав ся тяжко, рушив другим ухом, потім підняв ся лїниво і наставив подорожному свій хребет.

„Сїдай”, сказав, „я тебе перенесу”.

Ся жертволюбивість здивувала подорожного немало.

На другім березї зіскочив він і каже до осла:

„Ти зробив менї велику прислугу і я хочу тобі також таку зробити, добре зьвіря. Слухай, я не є якийсь там собі звичайний подорожний, а пан судьби і я подорожую по сьвітї, аби всякій твари після заслуги вимірювати нагороду і кару. Ти маєш бути нагороджений. Чи маєш яке бажанє?

Осел облизав собі губи; тїшив ся саме щастєм, але був також в немалім клопотї. Остаточно рішив ся на бажанє, яке міг лиш осел видумати і сказав:

„Вже доста менї бути ослом. Як можеш, зроби мене чоловіком”.

Подорожний пошепотав щось, погладив три рази осла по голові і крикнув три рази: „Переміни ся!”

І осел став чоловіком і називав ся Харлампій.

Харлампій пішов до найблизшого міста — стараючи ся все зі страхом укрити, що він ще вчера був ослом. Увійшов до міста і затримав ся на розї улицї — не знаючи, що робити.

Богато людий ішло то сюди то туди: мущини, жінки і дїти. Неодин стогнав під тяжким тягаром — инші спішили ся, певно з якоюсь орудкою. Инші йшли звільна, певно не маючи нїчого до роботи. Один говорив, другий кричав, той тягнув щось за собою, тамтой пхав щось перед собою.

Що мав Харлампій робити? Він заглядав до склепів; в однім побачив купця зігненого над книжками; його пальцї дрожали над папером, уста шепотїли цифри та числа, — його чоло було поморщене.

„Се не для мене” — подумав — „в тім я не визнав би ся!”

Пішов дальше і станув перед другим склепом. Там працював ремісник, його руки були мозолисті, чорні і подрапані, сорочка мокра від поту, а махав він молотом, що певно був тяжший від сїдла, яке колись носив Харлампій.

„Ні!” подумав Харлампій, „[illegible] би я мав робити се ремесло, то вже ліп[illegible] було би лишити ся ослом”.

Поступив пару кроків і заглянув через вікно до якогось великого дому. Там побачив чоловіка, сидячого коло стола, і купу паперів на столї. Чоловік заложив собі перо за вухо — перед ним стояла чорна кава — в руцї тримав папіроску. Він попивав каву, пускав кільця з диму у воздух, глядів за ними, аж вони дійдуть до стелї і усьміхав ся, як йому яке добре вдало ся.

Харлампій поспитав якогось прохожого: „Прошу вас, що робить той чоловік? Яке його занятє? Як називають ся люди того рода?” Бо то все, що він там бачив, подобало ся ослови дуже.

„Той чоловік? — То урядник”.

„Прегарне занятє”, сказав Харлампій.

Увійшов до великого дому (йому сказали, що то уряд) і хотїв дістати ся до начальника уряду.

Чекав не одно передполуднє, не одно пополуднє, — за кождим разом повних сїм годин;але все з терпеливістю, з правдивою ослячою терпеливістю — так, що наконець слугам зробило ся його жаль. Вони завели його до начальника.

З початку почав він плести нїсенїтницї, — потім зібрав ся на відвагу і просив уклінно о малесеньке, дрібоньке місце.

Пан начальник змірив його понад окуляри здивованими очима.

„Але, що вам прийшло до голови?”

Харлампій просив ще покірнїйше. Сльози виступили йому в очах, він зловив пана начальника за руку і почав її цїлувати.

Се подобало ся начальникови дуже.

„Не виглядає він на сьвітилище” сказав до себе пан начальник „навіть на викапаного осла — бо думає, що тут можна дістати ся без протекції — але є послушний, покірний — отже можна його ужити”.

І дав йому посаду.

Харлампій є найточнїйшим урядником. Потить ся, мучить ся, а відважує ся на всяку роботу. Хотїв би бути проворнїйший від служачих; як пан начальник задзвонить, біжить він з ними до дверий. Він хоче, щоби він, лиш він, обслугував начальника — навіть по склянку води біжить він для нього.

Що правда, його здібности не великі. З початку не знав навіть, з котрої сторони, чи з лївої чи з правої починає ся писати; і заки намалював дві букви, знищив сїм аркушів паперу. Як писав, увесь папір був запацьканий чорнилом — немовби не знав лїпшого ужитку робити з чорнила. Не навчив ся він нїколи відріжняти великих і малих букв, точки клав, де попало.

А що було найнеприємнїйше: тупав все по бюрі, якби був підкований. Се пана шефа денервувало до краю.

Але на того Харлампія розгнївати ся не можна. На перший поклик прибігав він правдивим бальоном, глядів наперед на черевики пана начальника — і чи було на них троха пороху чи нї, виймав свою хусточку і утирав їх. Тодї пан начальник, хочби не знати як був недобрий, мусїв помякнути.

В урядї повставало деколи замішанє. Харлампій мав приміром копіювати акти про спадок — ходило про офіцира, який оженив ся будучи ще малолїтним. Тодї Харлампій помішав сї акти зі скаргою проти театральної ґрупи — і спадкоємцї не знали, чи офіцир дїйсно оженив ся, чи цїлу історію відограно лиш в театрі.

Другим разом пізвала когось вдовиця Анка о обиду чести — а рівночасно на нещастє реґулювали улицю і одну даму мали позбавити її поля. Як Харлампій заопікував ся сими справами, вписано вдовици жіночу честь в книги гіпотечні, а реґуляція дороги скінчила ся на нїчім.

Шеф викричав ся на бідного Харлампія: „Слухай-но ти, ословача подобо...” А тут зараз пан начальник поздержав ся, бо слушно завважав, що промова зачинає впадати в той власне тон, який не є приписаний в обходженю з підурядниками.

Харлампій заплакав, поцїлував в обі руки пана начальника, паню начальникову, яка тодї була припадково в бюрі, взяв у неї кошичок, який вона несла, і просив, щоби йому позволено віднести до дому.

Також другими разами старав ся він в домі пана начальника бути пожиточним. Він провадив дїти на прохід, помагав в кухни, як були гостї, направляв поломані крісла, викурював сїркою бочки, як пан начальник купив вино: а як родина переносила ся на нове мешканє, він переносив до нього через місто лямпи.

Як начальник все таки захотїв його покарати, його жінка все за ним заступала ся.

З кінцем року в нагороду за свої заслуги дістав Харлампій висшу ранґу.

Що року посував ся він зі степеня на степень, а його кондуїтна лїста (замітки про здібности і поведеня урядника) звучала так:

„Надзвичайно необразований, але чемний, добрий і вірний, незвичайно відданий державі і законам, послушний зглядом своїх начальників.”

Від тодї пішло всьо гладко. Як його поминули при аванзї, він не протестував, терпеливо чекав рік, другий, — він знав, що він остаточно прийде.

І чим висше він поступав в ранґах, тим лїпше було його суспільне становище. Бо й в суспільности занимав він своє місце.

Одного дня дивив ся він через вікно і бачив, як на дворі мужик немилосерно бив осла; Харлампієви здавало ся, що то його свербить хребет; він відвернув голову — і тихо, немовби до себе, сказав: „Чи не можна би що зробити для бідних зьвірят, яких так мучать?”

Один висший урядник, який ще не був нїколи головою в жаднім товаристві, підхопив сю гадку.

„Ви маєте слушність”, сказав він, „у всїх культурних державах є товариства для охорони зьвірят. Чому би не мало бути такого товариства в нашім містї?”

І заложили товариство для охорони зьвірят. Харлампій все і всюди приєднував для товариства членів. З пристрасним милосердєм представляв він терпіня зьвірят, як би сам перейшов всї муки.

Розійшла ся про нього слава, що він великий бесїдник. А як хтось в товаристві дорівнав йому вимовою і порушував серця за зьвірятами, Харлампій з підозрінєм дивив ся на нього з боку і шептав: „Хиба сей також переносив колись пана судьби через воду?”

Як Харлампій одного разу говорив за бідні зьвірята, станули повдовілій аптикарцї сльози в очах. Се йому дуже подобало ся: він приступив до неї і подав її руку. Вона вже від давна подивляла його широкі, дужі плечі. Того самого вечера він заручив ся з нею.

Так став Харлампій високим, впливовим, знаменитим урядником, люблєним через суспільність, богатим через богацтво своєї жени.

Одного дня було правительство в клопотї: потребувало чоловіка на фотель мінїстеріяльний, чоловіка, який би таланом бесїдника обороняв поплутану програму президента мінїстрів.

Харлампій став мінїстром справедливости.

А одного дня Пан Судьби не мав нічого до роботи — і нагадав собі того осла, якого він зробив чоловіком. Він постановив його вишукати.

Пішов він містом, переглядав людий і говорив тихо до себе:

„Може то сей? — Може онтой?”

Але в жаднім не пізнав колишнього осла.

Цїлий день блукав Пан Судьби межи робітниками і ремісниками, малими купцями і низшими урядниками.

„Чи не став мій ослик вже начальником якого уряду?” запитав він себе — і почав переглядати начальників урядів. Як і межи ними свого Харлампія не знайшов, звернув ся до радників, наконець до секційних шефів. Нїгде анї слїду!

Наконець зібрав всю відвагу і всунув ся до покоїв мінїстеріяльних. Власне відбувало ся засїданє мінїстеріяльної ради. Пан Судьби зробив ся невидимим, задержав ся в передпокою і поглянув до середини. Уважно оглядав лице за лицем.

„Ах, таж вони всї виглядають, якби були колись... Але котрий з них властивий?”

Наконець побачив Харлампія. З капелюхом в руцї увійшов Пан Судьби до покою і спитав покірно:

„Перепрашаю! — Не правдаж? Ви є властиво ослом?”

„Що?” — крикнув Його Екселенція так голосно, як не кричав ще від своїх молодечих лїт. В тій самій хвили схопило вісїм сильних рук — тай них поліцаїв — бідного Пана Судьби за ковнїр і потягнуло його з покою.

На щастє умів зробити ся невидимим. Бо инакше — хто там знає, як би було йому пішло?

Переклав **Ом.**

До молоді!

На вас, завзяті юнаки!
Борці за щастя України,
Кладу найкращії думки,
Мої сподїванки єдині.

В вас молода ще грає кров.
У вас в думках не має бруду,
Палає в серцї ще любов
До обездоленого люду.

Не занехайтеж ви її,
Не розгубіть по сьвіту всує, —
Нехай вона вам дух гартує
У чесній, славній боротьбі.

Бо стоголовий людський кат
Лютує, дужчає що-днини...
Не можна тратить і хвилини,
Поки ще стогне темний брат,

Поки живий, мерщій несіть
Слїпому сьвітиво просьвіти,
І в серце, смертию повите,
Живу надію закропіть.

Вшануйте рідну його річ,
Назвіть без хитрощі своєю
І розженїте над землею
Ви непрозору, темну ніч...

Хай кат жене, а ви любіть
Свою окрадену країну,
За неї сили до загину
І навіть душу положіть!

М. Старицький.

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Отсим пригадує ся пп. місцевим урядникам Р. Н. Союза, що кождий відділ Р. Н. Союза має найдальше до 30 кождого місяця прислати припадаючий на него розмет.

Відділи не тримаючі ся сего, будуть безпроволочно суспендовані, а за наслїдки будуть відповідати місцеві урядники перед своїми членами за їх неточність в своїм урядованю.

Голов. Уряд Р. Н. С.

КАЛЕНДАР.

СЕРПЕНЬ.

н. ст.	Дні	Руські сьвята
28	Четвер	Успенє Пр. Б.
29	Пятн.	Образа Госп.
30	Субота	Мирона
31	Неділя	11. Фльора, Лав.
1	Понед.	Андрея
2	Вівтор.	Самуіла
3	Середа	Тадея

НОВИНКИ.

У страха великі очи.

Страх перед шпіонами дійшов у австрійських військових властий до того, що арештують нераз зовсім невинних людий. Таке трафило ся двом ученикам укр. львівської академічної ґімназії, Опаці і Лучиньскому. Оба вони вертали з наукової прогульки з угорської Руси. Мали з собою фотоґрафічний апарат і мапи. По дорозї до дому хотїли вступити до свого товариша в Демнї, а дорога йшла через Миколаїв. Тут арештував їх аґент тайної поліції, якому не сподобав ся подорожний одяг учеників, і те, що вони мали мапи, і відставив їх під замітом шпіонажі до вязниці. Бідних хлопців тримали кілька днів в вязници в Миколаєві, а відтак скованих відставили до Стрия. Акти пішли до корпусної команди в Перемишли. Слїдство не знайшло в записках обох студентів нічого підозрілого, стверджено, що хлопці займали ся лише научними справами і остаточно по тижни вязниці випустили їх на волю. Такто свою охоту до науки хлопці оплатили вязницею, через надмірний страх австрійських властий перед шпіонами. Через цїлий час вязниці по батьківськи опікували ся обома студентами проф. Сушко і адвокат Гарасимів зі Стрия.

Люди-зьвірі.

В касарни уланів у Львові викрито нелюдський злочин, якого допустили ся вояки на 17-лїтній дївчинї Стефанії Доблєр, дочці млинара з Грацу. Улани зловили її в парку, затягнули до касарнї, замкнули її на стриху і там що дня допускали ся на ній насильства. Так тримали її кілька тижнів, а як вже дївчина ослабла так, що була близька смерти, викинули її до поблизького лїса. Головних виновників сего зьвірського поступку вже викрили і увязнили. Се страшне озьвіреннє жовнїрів нагадує про подібний случай, який в минувшім році мав місце у Львові в касарнях на ул. Городецькій, де рівнож на стриху держали насильно жовнїри дївчину через довгий час і доперва умираючу викинули на вулицю.

Шандро засуджений.

В четвер 7. с. м. відбула ся в Веґревіл (Канада) розправа проти Шандрової ґвардії, котру учитель Козловський оскаржив о побитє на оскавленім канацсько-лїберальнім вічу в Шандро. Оскаржені були: Островський, два Шандри і Бойчук з Едмонтону. Островський, хоть в „Русскім Голосї" та „Канадийськім Фармері" удавав героя, бачив, що може з ним бути кепсько, отже наняв гурток фалшивих сьвідків, що один другого збивав, і лише завдяки сему скінчило ся на тім, що судія увільнив Островського, Бойчука і Шандрового батька, а Шандрового стрия Никона засудив заплатити $3.00 кари і всї кошти, які мають виносити щось поверх сотки долярів. Не помогли вплыви і намовлюваня н. осла Шандра, судія мусїв виновника засудити і фамілія Шандри дістала научку. що бійка в Канадї на публичних мітінґах не може уходити так безкарно, як в Башілові. — **„Новини"**.

Ґірнича академія в Кракові.

Презес польського кола, др. Лео, одержав повідомленє, що міністерство публичних робіт припоручило намісництву розписати два конкурси, один на будову будинків ґірничої академії в Кракові, другий на обсаду 6 професорських катедр тої академії і на 5 стипендій на вобразованє учительських сил до стисло фахових предметів. Щоби приспішити будову, конкурс визначить двомісячний речинець на предложенє плянів будови. Будова академії зачне ся ще сього року. Як видимо з сього, що коли ходить о польські академії, то їх справа рішає ся скоро і без перешкод. Лише справа українського університету у Львові — сеї найконечнїйшої культурної потреби нашого народу, не може дочекати ся щасливого покінченя.

Новий спосіб ширеня польщини в Галичинї.

Недалеко від міста Львова в селї Раківци, урядує польський діяч кс. Ян Домбровський. Винайшов він „bardzo skuteczny środek" придержуючий латинників при польщинї. Своє средство випробував він 4. с. м. на 70-лїтній вдові Марії Єнджейовській. Згаданого дня прийшла ся сїда і немічна старушка до костела до сповіди. Коли вона призвала ся сему ксьондзови, що ходила до церкви, бо до костела її за далеко, то згаданий учитель Христової любови і поблажливости накинув ся на неї, побив і покалїчив її так, без огляду на се, що то було ще перед Службою Божою, що її мусїли вести сейчас до лїкаря, щоби ратувати житє. Справа ся опинила ся тепер в судї. Зміркував тепер і ксьондз, чим то пахне і всїми способами хоче залагодити ся. На то конто дав вже бабі фляшку вина і обіцяв 100 корон. Але не знати, чи вистарчить його вино і 100 корон, щоби закрити перед сьвітом свою катівську дїяльність. А треба знати, що се не перший його такий виступ, нехай про те скаже Йосиф Їжиковський і инші, котрі його дїяльність відчули на своїй шкірі.

Жертви води.

Дня 1-го с. м. вертали з торгу Іван і Марія Слипек, селяни з Пільнї, в сяніцькім повітї. Напроти свого обійстя хотїли переїхати через річку Пільницю, а що були дещо підпиті, не завважили, що Пільниця значно збільшила ся в наслїдок останних дощів. Віхали до ріки а филї порвали їх і обоє вони утонули. Тїла найшли о кілька кільометрів низше корита ріки і зложили їх в Заршинї. Відтак конї удало ся виратувати. Того самого дня утонула коло Грибова в ріці Бялїй Юліянна Гоць, селянка зі Снїтницї.

Страшна родинна трагедія.

„Курєр Заґлембя" доносить про ось яку подїю: Молодий син власника фільварку Лісївка, ґарволїнського повіту, Зенон Конарський, залюбив ся в дочцї власника сусїдного фільварку Марії Загірській, яка відвлачувала ся взаїмностию. Одного разу прибула в відвідини до Загірських товаришка Марії і сказала їй — не знаючи нїчого про відносини Марії до Конарського — що Конарський женить ся в містї з якоюсь дуже гарною і богатою донькою антикаря. Коли товаришка відїхала, Марія пішла до своєї комнати і там, під впливом вісти про зраду Зенона, випила отрую. В тім часї їхав Зенон до Загірських на осьвідчини. Коли прибув, не зволїкав анї хвилї, лише виявив їм цїль своїх відвідин, що й родичі Марії прихильно приняли. Коли Марія довго не показувала ся, пішла до її комнати мати і застала свою дочку на софі з руками звішеними на землю. Коли пересьвідчила ся, що Марія не жиє, крикнула і впала нежива. Сей крик почув молодий Конарський і ввійшовши з Загірським до комнати, застав трупи матери і дочки. В руках Марії була фотоґрафія Конарського, а на столї лист адресований до него. З листу дізнав ся Зенон про причину сего кроку своєї любки. По похоронї виїхав Зенон за границю, оправдуючи свій виїзд охотою забути пережиті недавно хвилї. В тиждень по виїздї писав до своїх родичів зі Львова, щоби не сумували, як би що стало ся, бо він є недужий, отже може зайти щось непредвидженого. По тім листї вислав другий, в якім писав, що є вельми недужий, почім не дав о собі нїякої вісти. Щойно онодї наспіла до родичів Зенона з Тарнова телеґрама про самоубійство Конарського. По одержаню сеї вісти мати Зенона тяжко занедужала і боре ся зі смертю, а батько збожеволів і онодї відвезла його рідня до заведеня для божевільних в Кракові. Зенон і Марія були одинаками.

Довговічність.

До Москви прийшла пішки з Архангельска, щоби помолити ся на могилї патріярха Гермоґена, якась Марія Федотова, котра, як пише „Голосъ Москвы", має 133 роки. Згадана часопись помістила портрет старенької паломницї.

Втеча дефравданта.

Ревізія каси головної еміґраційної управи в Москві викрила здефравдованє 29.000 рублїв. Дефравдації сеї допустив ся урядник Матвєєв. Він признав ся до вини і обіцяв гроші звернути. Матвєєва полишили на волї, він з сего скористав і втік. Шукає його поліція.

Максим Горкий тяжко хорий.

Найбільший теперішний російський писатель Максим Горкий тяжко занедужав на сухоти. Хороба, на яку писатель терпить вже від кількох лїт, прибрала в послїдних часах такі розміри, що лїкарі кажуть надїяти ся кождої хвилї катастрофи. Горкий перебуває тепер в Італії.

Нужда в Росії.

Ще до недавна захвалювали москвофіли „російський рай". Але послухаймо, що ті українські мужики, які таки в тім раю пробувають, пишуть до української ґазети „Рада" в Київі: Кождої весни люди з нашого округа виходять в Бесарабію на заробітки. Ідуть молоді люди, парібки і жонаті, бо старі з жінками лишають ся господарювати. Там вони наймають ся на час до Покрови з харчем за 50—60 карбованців. Харчують їх кулешою з бриндзею. Се трохи допомагає людям вибитись з злиднїв, бо в нас цїлу зиму їдять баболї, а весною приходить ся ще крутїйше. У нас фабрик і заводів близько нема і заробити нема де, то люди сими зарібками підтримують хазяйство. В економії платять по 20—30 коп. за 10-годинний день, що ледви стає на харчі. Поля в нас селяни мають дуже мало. До економії на роботу ходять, щоб не сидїти дурно в дома. Сего року теж богато пішло людий в Бесарабію, навіть більше як в попередні роки, бо торішний рік був дуже тяжкий для селян, тому, що дощі не дали зібрати хлїба, котрий погиб марно на полї. Думали, що зароблять хоч в Бесарабії, але так зійшло ся їх богато з ріжних місць в Бєльци, що підняла ся дорожнеча на харчі і їх попросили звідтам скорійше вибрати ся. Тамошні пани научені торішним роком, коли вони давали добрі гроші робітникам, а дощі не дали все одно нїчого зробити і люди мусїли сидїти дурно, не хотять вже наймати робітників а наймати-муть на жнива поодиноких. Люди потратились на дорогу і мусїли вернути назад домів. Декотрі продавали чоботи і другу одежу, щоби було за що дїстати ся до дому. Тепер вже всї повернули з Бесарабії, а вийшло їх з кождого села не менше 80—90 душ і більше. Заробити в нас нема де і вони сидять без роботи. Сподївають ся, що в сї жнива будуть робітники дуже дешеві. Даремно поміщики жалували ся, що виходять люди в Америку та Бесарабію і їм прийде ся лишитись без робочих. Не варт було турбувати їм ґубернатора, щоби він вжив заходів проти еміґрації селян в Америку, бо нїби від того підупаде в країнї хлїборобство.

Забаганка російського поліцмайстра.

До яких границь доходить самоволя російських поліцмайстрів, нехай до ілюстрації послужить сей факт: В Анапі, в кубанськім окрузї над Чорним морем, подобала ся місцевому поліцмайстрови жінка директора банку, панї Н. Поліцмайстер, довго не надумуючи ся, післав до панї директорової поліційного урядника з домаганєм, щоби вона сейчас явила ся у поліцмайстра,—бо.... пан поліцмайстер бажає собі з нею познакомити ся.

Пранє паперових гроший.

Американські банкноти є споряджені з так трівкого паперу, що по збруканю дадуть ся легко випрати та виглядають потім як цїлком нові. Американський уряд закупив кілька машин до праня банкнотів та почав на добре прати старі, забрукані паперові гроші. Се неподобало ся властителям фабрик, які достарчають урядови всїляких матеріялів, потрібних до спорядження банкнотів і тому внесли на руки головного касієра Злучених Держав рішучий протест проти заведеня сеї, будь що будь оригінальної прачкарнї.

Зріст іміґрації до Злучених Держав.

Після статистичного звіту американського уряду іміґраційного за послїдний фіскальний рік (від початку липня 1912 до кінця червня 1913) число прибувших в тім часї до Злучених Держав іміґрантів виносить 1,197.000 людий. В тім числї не містить ся 19.938 переселенців, яких іміґраційний уряд завернув назад до Европи. Найбільше число еміґрантів до Злучених Держав в послїднім році достарчила Росія, именно 291.040 людий; відтак слїдує Італія 265.542 еміґрантів, Австрія 137.245 еміґрантів, Угорщина 117.580 еміґрантів, Німеччина 80.865 еміґрантів. Назад до Европи повернуло в протягу послїдного року 248.559 осіб.

Військова сила Зл. Держав.

Не закінчений доси конфлїкт Злучених Держав з Мексиком, та получена з тим можливість вибуху війни між сими державами, звернули увагу Американців на військову силу Злучених Держав. Як відомо, в Злучених Державах нема обовязкової служби військової. Постійна армія складає ся з наємних жовнїрів, які за доволї значний жолд затягають ся до військової служби на означений протяг часу; крім сего в разї вибуху війни, покликують кадри горожанської мілїції, зложеної з бувших жовнїрів, яка є зглядно добре зорґанїзована і числить тепер 125.000 людий — а до оборони краю в разї нападу є призначене цїлком незорґанїзоване загальне ополченє всїх Американців, спосібних до ношеня оружія, в числї около 14 мілїонів людий. Постійна армія Злучених Держав, на 90 мілїонів загальної людности, виказує тепер, як на европейські відносини, сьмішно малу цифру: 77.523 людий, та після істнуючого закона може бути підвисшена найбільше до 100.000 людий. З сих цифр видко, що Американці є цїлком миролюбивий нарід, та о скільки їх до сего не змусить конечність, ідея мілїтаризму на разї дуже мало має в Америцї приклонників.

Що до якости жовнїра, американська армія рівнож не стоїть на такій степени, якби собі Американці могли сего бажати. Причиною сего є трудности при рекрутованю та ограниченю в виборі людий. По инших містах істнують рекрутаційні комісії, яких задачею є стягнути та звербувати під військові хоругви молодих людий. Ті комісії поступають при сїм дійсно чисто американською методою, при помочи реклями. Часто можна бачити по американських містах, на улицях робітничих частий, при звуках музики, кавалькади з кількох возів, осьвітлених гарними лямпіонами, з великими образами, які представляють сцени з військового житя. Се військова комісія аґітує в той спосіб між молодими людьми, щоб зголошували ся на охотника до війська. Очевидно, що такий спосіб рекрутованя жовнїрів потягає за собою великі кошти. Після справоздань військового уряду, звербованє одного рекрута коштує американську військову управу около 10 долярів. Та бо тут знов друга біда, бо з кождим роком чимраз менше число рекрутів зголошує ся до війська, а з затягнених жовнїрів дуже поважне число дезертирує. В протягу 12 послїдних лїт втікло з американського війська аж 50 тисяч жовнїрів, число в порівнаню до незначної чисельности амереканської армії — незвичайно велике.

Дуб — наслїдник майна.

Колекція оригінальних завіщань збогатилась ще одним. Анґлїєць, полковник Джексон, який помер в січни сего року, був властителем широких посїлостий, а головно окрасою його майна був дуб. Дерево се має поверх 200 лїт. Полковник обожав сей дуб і дуже ним гордив ся. По отвореню завіщаня наслїдники довідали ся про таку волю покійника: „На памятку мого великого привязаня і любови до „Кумберлянда", який був все предметом моєї гордости і опіки, прошу сповнити мою волю від нинї раз на все. Я записую йому землю на пятьсот метрів довкола нього і прошу уважати се майно його власностию". Сповняючи волю покійника, наслїдники окружили дуб дротом, який відграничує його посїлости.

Звіт еміґраційн. департаменту в Отаві.

Дуже цїкаві дані містить статистичний звіт департаменту іміґрації, що появив ся минулого тижня в Отаві. У сїм звітї оголошує статистичне бюро число іміґрантів прибувших до Канади у 13 послїдних фіскальних роках, що скінчили ся з днем 31 марця с. р.; дальше подає число іміґрантів після народностий і поділ їх на поодинокі провінції. Зі звіту показує ся, що близько половина прибувших у тім часї іміґрантів, т. є 1,110.461 поселило ся у східній Канадї, а в західній Канадї і Британській Колюмбії 1,400.683. Найбільше іміґрантів поселило ся у провінції Онтеріо, бо 626.924. У трех надморських провінціях поселилось 109.280; у пров. Квебеку 374.257, Манїтобі 396,913, Британській Колюмбії 298.374, Альберті і Саскачевані разом 702.185. У протягу послїдного фіскального року з загального числа 402.433 прибувших іміґрантів поселилось 122.708 в Онтеріо, в надморських провінціях 19.806, у пров. Квебеку 64.835, Манїтобі 43.813, Саскачевані 45.147, Альберті 48.073, а в Британській Колюмбії 57.960. В протягу отже минулого року більше як половина прибувших іміґрантів поселилась у східній Канадї. З загального числа 2.500.000 іміґрантів, прибувших у послїдних 13 роках до Канади, 873.730 прибуло з Анґлїї. Загальне число іміґрантів, прибувших зі Злучених Держав у тімже часї виносило 891.412, підчас коли з усїх инших країв прибуло загалом 656.285 а именно: 104.527 записалось як „Австрійці"; з инших було: 88.008 Італїйців; 61.484 Жидів; 67.387 Русинів; 30.762 Німців; 25.016 Китайців; 24.230 Шведів; 21.085 Французів; 24.396 Поляків; 17.535 Українців; 17.139 Фінляндців; 17.322 Норвежців; 14.617 Японців; 12.394 Болгарів; 6.080 Греків; 5.605 Сирийців; 5.208 Інсудів; 3.858 Турків і 4.025 Ісляндців. В тім же самім протягу часу прибуло до Канади 732 Муринів; з того числа 211 прибуло у послїднім роцї. 19.000 Китайців, котрі прибули до Канади у послїдних трох роках, оплачуючись по 500 долярів від особи, збогатили Канаду о 8,861.020 долярів, т. є о майже половину тої суми, що коштувала зелїзниця Гудсон Бей. Половина з сеї суми припала до державної каси Британської Колюмбії. В протягу тих 13-ох лїт депортовано з Канади 6.907; а у минулім роцї число депортованих виносило аж 1.238 іміґрантів. З висше згаданого числа депортованих 334 депортовано за кримінальні проступки, 221 по причинї божевілля, 392, позаяк стали тягарем публичним, а 107 за волокитство.

Корабель-велит.

Неначе людність цїлого міста прибула на нїмецькім корабли „Імператор", який нораз третий приплив недавно до Ню Йорку. Корабель сей привіз: 799 подорожних першої кляси, 528 другої, 794 третої кляси, 1.522 пасажирів в міжпокладї, крім сего 1.200 людий залоги — разом 4.843 осіб. Вїзджаючи в нюйорську пристань, сей найбільший пасажирський корабель стрітив ся з найбільшим на сьвітї воєнним панцирником. Був ним панцирник „Рівадавія", який недавно вибудовано в американських доках на замовленє правительства Арґентини.

Три мілїони долярів на добродїйні цїли.

Померша в минувшім тижни вдова по ґенералї Буттерфілд записала весь свій маєток в квотї три мілїони долярів на добродїйні цїли, головно на добродїйні товариства жіночі.

„SVOBODA" (LIBERTY)
THE RUTHENIAN WEEKLY
Published every Thursday at
83 Grand St., Jersey City, N. J.
TELEPHONE: 498 JERSEY CITY.

Published by
The Little Russian Nat'l Union of America.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

A. SAWKA, manager.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Terms: Two dollars a year.
Single copy: 5 cts.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Оплачувати ґазету треба всегда з гори.

Гроші треба посилати в реджістрованім листї, або через експресовий або почтовий монї ордер. Монї ордер, то є грошевий переказ, котрий дістанете від почтара або аґента на експресовім офісї, пішлїть на нашу адресу, бо без того ми не годне гроший дістати.

Дописи просить ся писати лишень на одній стороні картки. Дописи, непригожі до друку, нищить ся, наколи з гори не було зазначено, що жадає ся їх звороту і не було залучено марок на зворот.

За всї оголошеня (адвертайзменти), поміщені в „Свободі", Редакція не відповідає.

ДО НАШОЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ СУСПІЛЬНОСТИ.

Горе та нужда наших галицьких родимців дійшли вже до кульмінаційної точки, до самого верщка! Більшої біди, більшого нещастя вже й уявити собі годї! Чи потребуємо тут розводити ся над теперішним галицьким лихолїтем?... Мабуть не треба, бо й страшно малювати сю сумну картину галицького раю! Голод і холод — які трівожні слова! Чорна розпука огортає чоловіка на саму згадку того, що тепер дїєть ся в Богом забутій, а може й Богом проклятій країнї... Якби так Галичину навістив ще землетрус, то малиб ми тут всї катаклїзми, якими природа карає рід людський від початку сьвіта.

Найбільше тих всїляких допустів божих звалило ся на наш бідний матерний край в біжучім роцї. Води знищили мало не весь селянський доробок у східній Галичинї. і нещасним хлїборобам лишаєть ся за їх мозольну цїлорічну працю — жебрачий костур і торба! Та бо то ще не все! Головна річ. що й вижебрати кусник чорного хлїба нема де!... Адже ми знаємо з инших жерел, що й наші позичкові каси порожні! Щож властиво має тепер зробити з собою бідний галицький мужик?... Чим він прокормить, вже не кажемо на найблизшім переднївку, але таки по сегорічних „жнивах", себе і свою родину?... Страшна річ!

Сьвідомій людинї, сьвідомому громадянинови не вистарчає до житя самий лише корм тїлесний; він потребує ще корму духового, потребує осьвіти і знаня. Як просьвічують нашого брата польські потентати в Галичинї, се ми добре знаємо... Найновійший указ пана Дембовського (гл. низше надруковану статю „Під ляцьким обухом") є яркимдоказом того безсердечного опікуньства галицьких наїздників над нашим народом. Наша „Рідна Школа" стала кісткою в горлї польським „культуртреґерам"! Вони роблять замах на наше народне заборолo, на наші народні гордощі, на наші приватні школи. удержувані нашою кервавицею! І що нам тепер робити?... Наші галицькі брати не зможуть бороти ся дальше з могучим ворогом, бо у їх кишенях пусто! Давали, доки могли, з останнього тягнули ся. від уст собі віднімали... На ті свої рідні школи покладали вони великі надії. тїшили ся ними мов своїми добрими дїточками. гордили ся ними перед цїлим сьвітом, — а тут приходить ся зрезиґнувати із своїх лелїяних мрій та задушевних бажань, приходить ся свої рідні дїти класти живцем в могилу! Ох. яке се страшне й болюче!

Та нї! Сього не буде! Не будуть ликувати над нами наші завзяті вороги! *Ми, американські Русини, не дамо упасти нашим рідним школам в Галичинї!* Ми піддержали сї школи минувшого року. піддержимо їх єще і сього року! Злучені Держави і Канада мають доволї сьвідомих українських патріотів. котрі розуміють хитрі заміри панів Дембовських і виплиаючу з тих замірів нашу небезпеку!

Родимцї! Коли обїздив Канаду і Злучені Держави п. Демидчук, Ви одушевляли ся його промовами і складали щедрі. а нераз і княжі жертви на престол народний, на потреби „Рідної Школи" в Галичинї. Скажіть: чи того щирого одушевленя. тої примірної жертвенности не задержите Ви хоч через кілька біжучих місяців, в тім критичнім для Галичини часї? Так! Ви се зробите. бо у Вашім щирім, чутливім серцї не спопелїла ще любов до свого рідного краю. Ви се зробите. бо не схочете допустити до такої ганьби, щоби ті школи. котрі Ви так горячо полюбили і на котрі свої жертви давали. марно пропали. Ви се зробите, бо знаєте, що наш рідний край не двигне ся із вікового занепаду так довго, поки не витворить своєї власної інтелїґенції. Ви се зробите, бо Вам жаль тих руських дїточок, що з недостачі потрібного образованя не мають до чого рук приклати і з конечности вислугують ся за песій гріш своїм гнобителям. Ви се зробите. бо у Вас козацька кров грає, бо дорожите славою й честю своєї бідної але гідної вітчини, бо не дасьте ворогови посоромити землї руської!...

Пан Демидчук, обїзджаючи наші руські громади, закладав всюди місцеві комітети „Рідної Школи". Де ті комітети позадївали ся? Поглухли, поснули, чи таки поумирали?... Один лише нюйорський комітет дає ще знаки житя і робить по змозї свою культурну роботу. А решта?... Панове комітетові! Що собі подумає про Вас п. Демидчук, котрий стільки натрудив ся для загальної справи? Хибаж він має тут назад вертати і пригадувати Вам Ваші обовязки? А як він не годен приїхати, то що тодї буде?... Панове! Отямте ся і не виставляйте собі перед культурними людьми сьвідоцтва духового убожества! Зробіть свою повинність, свій народний обовязок, а вдячна Русь-Україна скаже Вам велико і щире спасибіг!

Було би дуже пожадане, щоби всї українські часописи в Злучених Державах і в Канадї зволили ласкаво сей поклик в цїлости перепечатати, а як нї, то щось подібного від себе надрукувати. Справа незвичайно важна й пекуча, тож просимо Хв. Редакції всїх наших ґазет взяти се дїло під розвагу.

Під ляцьким обухом.

Галицькі Поляки видумують щораз нові проекти на знищене Руси. Як не поведеть ся їм один проект, то сейчас пускають в рух другий, за ним третий і так аж до осягненя наміреної ними цїли. Колиб так звести до купи усї ті способи й дороги, яких уживають польські гакатисти до знївеченя наших культурних та економічних інституцій, то вийшла би з того дуже обемиста книга! Коли безсторонний чоловік погляне на сю „культурну" роботу Поляків з боку, то мусить прийти до переконаня, що гноблене Русинів стоїть у них на першім плянї. Так воно справдї є, і тому Поляки даремно гнївають ся, коли якийсь людяний Німець, Француз, Анґлїєць або инший чужинець наведе їм сю правду під очи.

На доказ, що Поляки завзяли ся знищити культурні здобутки галицьких Русинів, наведемо тут один, найновійший проект на „знищене Русї", проект, що вийшов з під пера ославленого віцепрезидента галицької ради шкільної краєвої, Дембовського. Проект сей носить невинну назву „обіжника", а зміст його такий:

„Ц. к. краєва шкільна рада. ч. 13426/IV. у Львові дня 28 липня 1913. Обіжник до приватних ґімназий, реальних ґімназий і реальних шкіл в краю. Коли приватні середні школи, так густо розсїяні тепер по краю, мають відповісти своїй цїли під зглядом педаґоґічним і науковим і належито приготовити своїх вихованків на рівнї з державними середними школами до користаня з унїверситетських наук, виховане і наука в тих заведенях мусять бути повірені не особам, що віддають ся учительському званю лише принагідно і з конечности, але людям, що фахово до сеї трудної задачі підготовані і мають намір віддати ся стало учительській працї. З тої причини краєва шкільна рада постановляє по думцї істнуючих приписів:

1. Починаючи від 1. вересня 1913 р., наука в приватних школах, о скільки ті, що удержують школи, хочуть старати ся о признане їм права прилюдности, має бути поручена виключно учителям, що посїдають повну учительську квалїфікацію для даних предметів.

2. Аж до сього речинця буде шкільна рада виїмково тим заведеням, котрі будьто в цїлости, будьто для деяких кляс мають вже право прилюдности, позваляти удїлювати науки в деяких предметах, але лише в низших клясах тим учителям, що є в стадії приготованя до квалїфікаційного іспиту.

3. Приватні середні школи, які ще не мають права прилюдности, о скільки о се право будуть старати ся від 1. вересня 1913, мусять безуслівно поручити науку лише тим особам, що мають повну учительську квалїфікацію. — За ц. к. намісника: Дембовський, в. р."

Популярний ілюстрований дневник „Нове Слово", що виходить у Львові під редакцією посла д-ра Л. Цегельського, помістивши сей обіжник в числї 275 (з дня 6. серпня с. р.), в статї п. н. „Наші опікуни" додав від себе ось такі замітки:

Маємо отже новий доказ дбайливости і опіки наших сусїдів. Кажемо, що маємо „ми", тому, що польські приватні ґімназії вже мають, або скорше можуть мати квалїфіковані учительскі сили, ніж ми по наших приватних ґімназіях.

Краєва рада шкільна з серця бажає, щоби ученики, що повиходять з приватних середних шкіл, були вповні підготовані до унїверситетських наук. Отже не може в такій ґімназії учити учитель, що покінчив унїверситетські студії на фільософічнім факультетї; він мусить ще мати учительський іспит. Инна річ, що по державних ґімназіях повно ще суплентів, отже людий без іспитів, що ще зовсїм недавно учили по ґімназіях: екстеольоґи, нескінчені правники, медики і т. д. Пять лїт тому в зад учили в бережанській ґімназії два сьвященики без фільософічних студий, правник з другим іспитом, двох нескінчених медиків і звиж десятка учителів без іспитів. Учитель без іспиту вчив нїмецької мови в цїлій висшій ґімназії. другий суплент вчив польської мови. Але часи змінили ся, ми йдемо вперед, отже й вихованя молодїжи не можемо повірювати людям без патентів... І тому власне видала краєва шкільна рада висше наведений обіжник, видала його, бажаючи добра повіреним своїй опіцї ученикам, сповняючи свій обовязок супроти тисяч батьків, що свої дїти повірили педаґоґам з під покрову краєвої ради шкільної.

Та пригляньмо ся найновійшому даруикови п. Дембовського з другої сторони. У нас є вже десять приватних середних шкіл, які наша суспільність удержує своїми лептами. Деякі з них, прим. приватна ґімназія в Рогатинї, розвивають ся так гарно, що й шкільні інспектори ставляють їх за примір державним ґімназіям в краю.

Сї ґімназії стали солию в оцї всехпольським „кресовим" патріотам; почали вони свою роботу, щоби знищити наші школи, та всякі їх пікчемні заходи не кінчать ся бажаними успіхами. Конкуренційні польсько-руські ґімназії по тих містах, де істнують українські приватні ґімназії, не роблять властиво ніякої конкуренції.

Всехпольські надії на зневіру наших жертволюбивих одиниць завели; наші ґімназії ростуть і хоча з їх зростом збільшає ся і видаток, то все таки наша суспільність з останного тягне ся, а не дає ніякій своїй школї упасти.

І от начальна краєва шкільна власть — не входимо в се, сьвідомо чи не сьвідомо — приходить нашим ворогам з помочию. Чого не зробили ворожі заходи польських загорільців, зробить се одним своїм розпорядком краєва шкільна рада.

В наслідок сего розпорядку не одержить нї одна наша приватна ґімназія права прилюдности, бо не буде могла сповнити вимог, поставлених кр. шк. радою. По всїх прив. укр. ґімназіях учать переважно учителї, котрі щойно готовлять ся до іспитів. — Іспитованих учителів не можуть наші ґімназії допросити ся у шкільних властий, хоча зовсїм не так дїєть ся по польських приватних ґімназіях. Учителї, що задумують учити в польських приватних школах, одержують потрібні відпустки, нераз і платні.

Не маючи права прилюдности, не будуть мати наші приватні ґімназії і такої фреквенції та популярности, як мають тепер. Адже се зовсїм ясне, що наші малосьвідомі одиниці, маючи до вибору польську прив. ґімназію з правом прилюдности і українську без того права, пішлють своїх синів до польської. — Власне сего бажають собі наші опікуни.

Про сю саму справу находимо знамениту передовицю і у львівськім „Дїлї" (ч. 172). Ся передовиця має титул „Ще один удар!" До того „Ще одного удару" додав, наче на глум, знов новий удар львівський прокуратор, бо сконфіскував зміст статї аж у трох місцях!

Із-за недостачі місця не можемо перепечатати цїлої передовиці з „Дїла", за те подаємо тут ті „небезпечні" уступи із сеї статї, які не подобали ся представителеви галицько-польської справедливости. Хто з наших читачів читає „Дїло", нехай собі білі латки на 1-шій і 2-гій сторонї 172 ч. „Дїла" доповнить отсими сконфіскованими ц. к. прокуратором уступами:

„Отсе текст обіжника. Його тенденція аж надто очевидна: *знищити українські приватні ґімназії.* Бо коли соїм не хоче згодити ся на заложене українських державних ґімназий, а українська суспільність з незвичайною саможертвою хоче власним грошем знайти вихідну точку і. резиґнуючи — хоч неслушно — з приналежних її прав до вимушуваня публичних шкіл, *закладає приватні ґімназії,* то польська комісія едукаційна, не могучи діждати ся упадку тих шкіл із-за недостачі фондів. прикладає з нетерпеливостию руку до знищеня тих шкіл в инший спосіб, а то через заборону неіспитованим учителям учити в приватних школах. Сей обіжник має спричинити упадок кількох наших приватних ґімназий в найблизшій будучности".

Другий сконфіскований уступ:

„Правда, в обіжнику не говорить ся, що він має мати силу виключно для приватних українських ґімназий; одначе ми знаємо з досьвіду, що всякий закон, розпорядженє чи обіжник, коли ходить о уємні його сторони, то все звертаєть ся лише проти Українців. Так буде і в сім випадку. Супроти українських приватних середних шкіл він буде виконаний з цїлою безоглядностию, але супроти польських to co innego".

Третий сконфіскований уступ:

„Хитрі пани з краєвої шкільної ради! Вони вміють укладати всякі проекти на „zniszczenie Rusi"; одначе заходить ще й мале питане: хто з наших таки міродатних людий приложив руку до виданя сього обіжника, а зглядно. чи вичерпали українські члени краєвої шкільної ради всї можливі способи, щоб ударемнити сей новий удар на нас?"

Як бачимо, в сконфіскованих уступах нема нічо страшного, нічого такого, що загрожувалоб публичному спокоєви або цїлости австрійської монархії... Але деж би там львівський прокуратор-провокатор оглядав ся коли на такі річи! Для него вистарчає, що „гайдамацька" часопись поважила ся критикувати найвисшу просьвітну маґістратуру польського піємонту, ославлену на весь сьвіт „польську комісію едукаційну" в Галичинї! Щож би там пан прокуратор числив ся з голосом якихсь вічно невдоволених „вархолів", потомків Залїзняка і Ґонти!..

Та тут одна річ. Не забуваймо, що той сам прокуратор *не конфіскує нїколи* тих „своїх" часописий, котрі ясно і без обиняків взивають польську суспільність в Галичинї до терору і насильства проти Русинів! Не забуваймо, що власне з причини того самого прокуратора виробив ся у галицьких Поляків такий страшний фанатизм, така безпримірна ненависть до братнього народа. Потомки Залїзняка і Ґонти не повинні забути, „чиї вони сини, ким і за що закуті"!

УТЕЧА МІЛЇОНЕРА УБІЙНИКА З ЗАВЕДЕНЯ ДЛЯ БОЖЕВІЛЬНИХ.

Перед кількома роками молодий пітсбурський мілїонер То (Thaw) застрілив із заздрости о свою жінку свого суперника, архітекта Гвайта з Ню Йорку. Узнаючи То божевільним, суд його за злочин убійства увільнив, однак віддав його, як небезпечного божевільного, до державного заведеня для умово хорих в Маттіван, Н. Й., де він доси перебував. Маючи до розпорядимости мілїони, То не жалував гроший, щоби видістати ся на волю, впевняючи, що він є уже цїлком здоровий на умі, отже нема потреби довше держати його в домі для божевільних, який для него представляє правдиву вязницю.

Мимо сего, що То видав на правні стараня, щоб видістати ся з дому для божевільних, півтора мілїона долярів, — його таки на волю не випустили. Аж ось несподївано розійшла ся вістка, що То втїк із своєї примусової вязницї. Утеча його була з гори уплянована, бо в хвилї, коли То дістав ся за браму заведеня, ждали вже на него автомобілї (один біля самого заведеня, а другий за містом), які з незвичайною скоростю вивезли його з границь нюйорської держави. В два дни по утечі із заведеня для божевільних зловили його державні власти в Канадї і приарештували в наслідок розісланих стежних листів.

Утеча То становить правдиву сензацію дня в Америцї; уми всїх людий заняті тепер дальшим ходом сеї будь що будь дуже інтересної справи. А чомуж ся, на перший погляд цїлком звичайна справа, викликує таке загальне заінтересоване? Се відчуває дуже добре кождий Американець. Се борба чоловіка-одиниці проти насильства цїлого новочасного державного апарату, який репрезентує збірну волю людського товариства. То через убійство чоловіка нарушив правний лад в суспільнім людськім товаристві; повинен отже був ображеному своїм вчинком праву дати відповідну сатисфакцію, як сего закони від кождого з цїлою безглядностию вимагають. То однак на своє щастє чи нещастє був на стільки богатий, що безглядна людська справедливість зробила супроти него виїмок: його каригідний вчинок не почислила йому за вину, але позіставляючи йому житє, здеґрадувала його рівночасно до ряду людий божевільних. І хоч все промавляє за сим, що То не є божевільний, хоч наука вчить а житєва практика дає часті докази, що божевільні з часом могуть відзискати утрачені умові сили, — ся справедливість, якої надужито при судженю вчинку То, вимагає від него, щоби він в інтересі цїлости її авторітету, раз на все, через цїле своє житє позістав божевільним.

І тепер, коли То, молодий, здоровий чоловік, рве ся з цїлою силою до усьміхаючого ся йому житя, якого, завдяки своїм мілїонам, може єще уживати аж до ситости, Немезіс-справедливість переслїдує його в утечі, стежить за ним, робить стараня у чужої держави що до його видачі, прямо розбиває ся за ним, щоби тільки дістати його в руки і знов переміннти його в божевільного.

Про дальшу судьбу То рішати будуть канадійські власти. Коли йому позволять перебувати у Канадї, або накажуть йому тільки загально опустити Канаду, — житє чоловіка буде вратуване, бо То найблизшим кораблем виїхав би до котрогось з европейських країв, де буде міг спокійно жити. Колиб одначе Канада порішила То депортувати до Америки, він дістав би ся сейчас назад до заведеня, з якого втїк, та мусїв би вже через цїле своє житє позістати божевільним.

Смертність в Галичинї.

Погані відносини в старім краю відбивають ся поважно на житю людий. І вони є причиною, що найвисшу смертність в Австрії виказує сейчас по Буковинї наша Галичина. Коли возьмемо під увагу 1910 рік, то переконаємо ся, що найвисшою є смертність в північно-східній части монархії, а зменшуєть ся вона в полудневo-західнім напрямі. І так протягом 1910 року померло загалом в Австрії 602.046 осіб, з чого на Галичину припадає 193.342, на Чехи 130.662, Австрію долїшну 61.937, Мораву 52.443, Стирію 29.755, Тироль 21.603, Буковину 19.874, Побереже 19.232, Австрію горішну 18.385, Шлеск 16,816, Дальматію 12.659, Країну 11.990, Каринтію 8.899, Триєст 5.111, Сольногород 4.409. При оцїнцї смертности треба брати під увагу скількість жиючого населеня і з тої точки виходячи, бачимо, що з поміж усїх країв Австрії під санітарним оглядом найгірше представляють ся Буковина. На тисячку населеня протягом десятилїтя припадає померших в Буковинї 26.71 процент, в Галичинї 26.04, опісля іде Триєст 24.71, Шлеск 24.48, Країна 24.36, Дальматія 24.08. Найменший процент виказує Австрія долїшна 19.81 і Форарльберґ 19.03. В дальших процентових обчисленях рівнож за статистичну одиницю приймаємо тисячку населеня.

Приступаючи до подрібного обчисленя смертности в Галичинї, сейчас на вступі треба піднести факт, що в порівнаню до попередних лїт число народин у нас меншає. В р. 1900 було 324.168 народин, в 1905 роцї 311.129, в 1910 р. вже лише 310.181. В протягу отже десятилїтя замість побільшити ся, бо звичайно число населеня побільшуєть ся, число народин зменшило ся о 13.987 голов. Сей сумний факт дасть ся пояснити тим, що венеричні недуги в Галичинї та неплідність жінок множать ся з року на рік. В тім лежить також причина, що надвишка живо-уроджених дїтий над померши зменшуєть ся. В 1900 р. та надвижка виносила 122.648, а в 1910 р. спала вже на 117.084.

Переходячи до смертности в поодиноких повітах, бачимо, що західна Галичина має о много менший процент смертности, чим східна Галичина. В західній Галичинї виносить проц. смертности лише 21.58 на 1000 мешканців, а в східній Галичинї аж 24.3. Ріку Сян можна уважати за границю значної ріжниці смертности між західними і східними повітами. Коли в західній Галичинї найвисшу процентову (23.9) смертність виказує новосандецький повіт, то в східній Галичинї сягає смертність в городенькім повітї до 37.3 проц. Найнизшу смертність з західних пові-

тів мають: пільзненський (18.7), горлицький, хшанівський, стрижівський (19.5) і кольбушівський (19.7). Зі східних повітів по городецькім повіті іде яворівський (33.2), городенський (32.1), товмацький (30.6), цїшанівський (29.9), надвірянський, самбірський і старосамбірський (29.6). Найнизшу смертність мають повіти: сокальський (19.1), місто Львів (20.0), лїський)21.7) і чортківський (21.9).

Приступаючи до дослїдів причини смертности т. є. недуг, які спричинюють смерть, належить запримітити, що не дадуть ся вони точно прослїдити, бо причину смерти у нашій славній Галичинї означують по найбільше громадські огладачі, на яких твердженях безсумнївно полягати не можна. На 193.342 померших причина смерти в 137.901 случаях не була лїкарем стверджена.

На всякий случай на чолї недуг, що спричинюють смерть, стоять епідемічні хороби. І так в 1910 р. померло в Австрії в наслїдок епідемічних недуг 52.122 осб, з чого на Галичину припадає аж 31.695 осіб, отже 60.82 процент. (В 1900 р. померло в Галичинї в наслїдок епідемій 31.987 осіб). Поміж епідемічними хоробами на перше місце висуває ся шкарлятина, котрої в 1910 р. було в самій Галичинї 10.725 случаїв, коли тимчасом в цїлій Австрії померло з тої причини 13.765 осіб. Найбільшу смертність виказують повіти: Самбір, Ряшів, Ланцут, Перемишль, Рогатин, Бережани, Ярослав, Скалат і Броди. Отже самі східні повіти (з виїмком Ряшева)!

Страшні ті числа є неоспоримим доказом, що санітарні відносини в Галичині, а особливо в східній Галичинї є крайно занедбані. Українське населенє Галичини повинно звернути на ті обставини пильну увагу і у своїм власнім інтересі плекати у себе народну гіґієну. Здоровлє тїла — се здоровлє душі. Не забуваймо, що скількість і якість населеня се важні чинники в історії кождого народа. Те, чого не дають нам покликані до сього чинники, мусимо собі придбати власною працею.

ПИСЬМО
до Ваня де Хандрило Гувнянки.

Таке вам тераз на люд боский зашло, же што пияк то Хандрило. І так: Шенькарчик - Хандрило - Гаврило навит здобат на Хандрилу, бо такий бріх і ґамбу ма, як вірутний Хандрило. Бородатий Михальцьо з Чорного — тіж Хандрило, Ґомбіль Хандрило, Ваньо Гувнянка Хандрило, Червений Тідор Хандрило, Фецько Гузїй Хандрило, Шпльвестрий, православний біскуп з Грабу, Хандрило, а Галасай то юж вам Хандрило-рило-рило румеро айнц. Ани би їх вшитких не позберав тих Хандрилів, кильо їх ту є!

Гев зас Онуфер з Маґурова дав вам свого Ванця до чкіл. Гварит: няй там дакоди буде єґомосцьом. Та ци вам ся говедо кце вчити? Ніт! Зяв го домів. Але мас надію, же і так го Шпльвестрий з Грабу висьвятит на єґомосця, як му борода підросте. А тераз затля козярки з няньом зберають до ролю, жеби било Хандрилам до палюнки. Найперше Шенькарчикови і Гувнянцї, бо тоти псікрві навит води не пют, лем саму палюнку. Не знам тильо, ци завсе носять по фляшцї в обох кишінках, як гев наш Ґомбіль. Заєдно ся з пияками водят по містї. Гварят, жеби їх на єґомосців підготовити, штоби пак людий претїгали на руску віру. Дакотрі єґомосцї мошкофильскі бесїдуют, кой так будут робити, то ми їм гнет ноги підорвеме. Смо-ле! — реку — ми їм касу зробили, редакцию дали, дали кавалец хліба до руки, а они нам одбирают гіцля! Ждий-ле, Хандрило-Гаврило-Шенькарчику! Ти нас попамяташ!

Колиси тильо малисме сьміху, што ани. Перед війном вшитки тоти люди, што мали пінязї в його касї на процентах, заповіли му, жеби пінязї видав,— бо гварят — буде війна, а він што ма? — нич! Возме „дуду” в жменю тай піде даґде в Хамороду. А ти, чловече, штос цїле житя в Гамерицї на тоти піняжки капав, бер торби тай ид по жебраню, або ся одзірґний, а тот Хандрило буде „ляв” даґде во сьвіту за твої ґрайцари. Ци ми не знаме, як то в мошкофильских касах?... Бале — нич. Приходя і гварят: „Но-ле там, пане господинцю Гаврило, оддайте нам пінязї, бо війна на карку. А Москаль, реку, як приде то, гварят, вшитки ґрайцари нам забере.” — „То певні Вокраїнцї — гварит — вам таке бесїдуют? Не вірте тому, бо то пси циґанят. Москаль як приде — што дай Боже, — то ищи вам доложит дашто. Зрештом — гварит — то лем, жеби книги заховати добре в добрим місци, то пак по війні пінязї не пропадут, а ми юж наши книги одослали до Відня і они там сут захова- ни в найвекших мурах і льохах. Пінязї тераз не маме нич, аж за три місяцї придете.” А люди ніт, тай ніт. „Ми юж не кцеме, жеби нам Москаль докладав, лем наши пінязї оддавайте!” Така то і каса — бесїдуют — же не є ани киля стівок виплатити. В Санчи то дораз виплачают. Кой би лем даяк видерти тоти ґрайцари то сумінні оддаме до Санча, бо ґнеска лем хижа і ґрунт ручит за пінязї, а гев чим заручит?!...

Гриц Задорожний.

На передновку.

На дворі лив дощ як з цебрика. Широкі баньки ставали по баюрах. Глубоким ровом плила з шумом вода. Дощ обсїкав з хати глину.

В хатї за столом сидів підперши голову рукою мужик і думав глубоко. Коло нього стояла заплакана жінка і щось говорила до себе. В кутї коло печі бавилось троє обдертих дітий.

— І дощ і дощ — говорила жінка. За що нас Бог так карає? Сїно і капусту забрала вода, барабоeffectі гниє, жито росте на пні, ячмінь зїли сусли...

Облилась ревними слїзми і тулила до себе маленьку дитину.

— Чим я вас вигодую, мої хробачки? Що з вами зроблю в зимі?

— Не плач, стара, Бог з нами. Таж то всїм людям тепер так діє ся. Професор читали ґазету, що все тепер позаливане! Дивись! У нашого єґомостя 100 копиць стоїть в водї і ніхто не ратує. Ми хоч троха свойого витягнули з води.

— Єгомостеви нїчого не станеть ся. Йому не звідси, то звідти то кап, то цяп... А нам, а нам...

Залила ся знов ревними слїзми. Небо плакало разом з нею страшно, як при потопі.

— Мамо, я хочу їсти — обізвав ся найстарший синок.

— Щож я тобі дам, сину? Хлїба нема, жито вже вийшло і не знати, чи нове будемо збирати. Бачиш, яка на дворі злива?

— Бацу, бацу, мамо — говорив з плачем хлопчик.

Поставила дїтям пісного борщу, вони хопили за ложки і одно наперед другого рвало борщ в миски.

— Що то буде? Що то буде? — гомонїла дальше жінка. — Чи може Бог нас хоче знов покарати потопом?

Через стелю протікала вода. Вона видовбала вже добру баюрку в землї.

— Підстав миску, стара — говорив мужик — бо заллє цїлу хату.

Шукала миски, коли щось затюпало під хатою. Дядько Микола зявив ся в дверях:

— А ходіть витягати екзекутора, бо застряг в болотї там коло школи. Може вам що спустить.

— О, спустить, спустить, бодай там втопив ся — говорила жінка.

Чоловік одягнув ся і вже хотів вийти з дядьком на ратунок екзекутора, коли нараз лиснуло, загреміло і на землю впав перун. Жінка перехрестила ся і клякнула з дїтьми перед образами.

Їдкий сьміх показав ся на її зсохлих устах. Може вона потїшала ся тим, що грім убив екзекутора...

Небо покрило ся ще густїйшими хмарами і грубший дощ полив ся на землю.

І. Сойченко.

Дїти і вулиця.

Одна париська народна учителька слїдила житє своїх учеників на вулицї, щоби в той спосіб переконати ся, який вплив має вулиця на ученика. Розпитувала вона про житє на вулицї 571 дїтий з ріжних станів. Передовсїм питала вона: „Чи бавили ся часто на вулицї?” 275 дїтий відповіло на те „так”, а 226 „ні”. — Дїти, що відповіли „так”, походили з ріжних кляс суспільности, але у дїтий понад 13 рік житя чула найчастїйше відповідь „ні”.

„Де бавиш ся?” звучало друге питанє учительки. І довідала ся вона, що малі дїти бавлять ся найрадше перед домом родичів, більші віддаляють ся і шукають публичних площ, публичних городів, а найбільше домів, що є в перебудові.

„З ким бавиш ся?” питала ся дальше. Дві відповіди були: „З псом”, а дві „сам”. Більшість дїтий бавить ся радо зі старшими або молодшими товаришами, а меншість з дїтьми рівного віку.

„Чим бавиш ся?” звучало четверте питанє. Старші бавлять ся без всякого предмету, а іменно в піжмурки та в „злодія і жандарма”. Серед забав зі забавками переважає гра в круглї. Обруч інтересує до 13 року житя, а пилка найстарші та наймолодші дїти.

З питаня, яким річам на вулицї найрадше дїти приглядають ся, довідуємо ся, що париські дїти вже від 11 року житя інтересують ся антикварними книжками, ґравюрами, образами.

Запитані, яким афішам найрадше приглядають ся, відповідали дїти, що найбільше афішам кінотеатрів. Є дїти, котрі вже в 9 роцї житя читають щоденно театральні афіші, в 11 роцї читають вже дїти афіші з політичним та публичним змістом. Дещо пізнїйше — а всї дїти читають спортові афіші.

Сї питаня не дають нїчого більше, як лише матеріял. Соціольоґи повинні би сей матеріял використати в обговорюваню психольоґії дїтий та педаґоґічних метод.

КОНКУРС.

Сим подаєть ся до відома інтересованим, що „Просьвітна Комісія” при „Р. Н. С.” оголошує конкурс на запомоги для бідних українських студентів(ок), котрі учать ся по американських висших школах сьвітських. Петиції приймають ся на слїдуючих умовах:

1. Просячий мусить бути народности русько-української.
2. Мусить учащати до висших шкіл сьвітських в Америцї.
3. Повинен посьвідчити свою убогість.
4. Мусить бути членом Руського Народного Союза (старого).
5. Стипендію приймає яко пожичку, котру по скінченю шкіл зобовяжеть ся звернути Р. Н. Союзови.
6. Написати власноручно українською мовою свою просьбу.
7. Предложити відповідні сьвідоцтва.

Просьби належить надсилати до рук председателя „Просьвітної Комісії” на адресу: Dr. W. J. Sieminowicz, 4105 N. Avers Ave., Chicago, Ill.

Др. В. Й. Сїменович, пр. Пр. К.
Емілія Струтинська, секр.
Ол. Неприцький Грановський, секр. пр.

Блоха і чоловік.

Чоловікови страшно надоїла блоха. Спіймав він її і питає: „Хто ти? Ти скусала цїле моє тїло! За що ти мучиш мене?” — „Добродїю, каже блоха, змилуй ся, не убивай мене, — вже більшого зла я тобі не можу зробити...” — „Я напевно пішлю тебе на тамтой сьвіт”, — сьміючись промовив до неї чоловік, — „чи велике зло, чи мале, його не треба робити!”.

Не щади негодяя, великий він, чи малий.

Богач і плачки.

У богача було дві доньки. Одна з них умерла і він найняв плакальниць. — „Які ми нещасні” — говорить друга донька, — „ми повинні плакати, та не уміє; отсї женщини чужі нам, а як вони сильно бють себе в груди, заломлюють руки та ридають”... — „Не дивуй ся, що вони так плачуть, дитино моя” — каже їй мати, — „вони роблять се за гроші!”

Є люди, котрі з любови до срібла готові приймати участь в чужому горю та смутку.

Іван Франчук.

За рідний край.

Кождий чоловік з приємностию пригадує собі свою молодість, бо всі ті спомини вяжуть ся з рідною стріхою чи хатою. Він там уродив ся, там грав ся з малими братчиками та сестричками або і товаришами і взагалі там всі його згадки, радощі й болі. А ще більше любить він ту хатину, коли при ній напрацює ся: він же ту хату ладив сам, пошивав, мастив; тут його праця, його труд. З тої самої причини дорогі кождому і город і поле, бо він зросив їх своїм потом; не дивниця отже, що чоловік прилягає цілою душею до такого клаптика землі і завзято його боронить.

І чи не теж саме з рідним нашим краєм? Правда, що до простору — великий се шмат землі і людий багато, але се таки таж сама хатина наша і кождий її любить, ба, ту любов і ділом оказує: приносить для рідного краю всілякі жертви, а навіть кров проливає і житє віддає. Так було давно, так буде й завсе. І доки стоятиме сьвіт, не перестануть знаходити ся люди, котрі віддадуть все за рідний край...

От власне тут хочемо ми показати примірами від найдавніших часів аж до нині, які то жертви люди приносили і приносять для добра свого рідного краю. Зачнемо від старинних Греків.

ЦАР КОДР.

Атенці вели раз війну з Дорийцями. Дорийці, як то було давнійше звичаєм, післали послів до віщунки, щоби довідати ся від неї, хто в сій війні побідить. Віщунка сказала Дорийцям, що побідять вони, коли тілько будуть обережні і не убють атенського царя Кодра. Отже від того часу Дорийці дуже стерегли ся, щоби не убити того Кодра.

Але довідав якось і сам цар Кодр о сій ворожбі і постановив для добра свого народа пожертвувати своє житє. Він перебрав ся за хлопа і нікім не пізнаний, дістав ся до табору неприятелів. Там почав з одним Дорийцем сварку і убив його. Побачили се Дорийці, страшно розгнівали ся і кинули ся на того нібп то хлопа і убили його на місци. Але Атенці знали о пожертвованю свого короля і післали до Дорийців послів, щоби ті видали їм тіло їх царя, бо убитий хлоп ніхто другий, як Кодр.

Коли Дорийці довідали ся о тім, згадали ворожбу своєї віщунки, а згадавши дуже налякали ся і не хотіли більше воювати та й відступили від міста Атен. Таким чином смерть одного чоловіка спасла житє много людий і захована рідний край від підбою.

Взагалі історія Греків дуже богата на такі приміри пожертвованя для добра рідного краю. Се був нарід палкий, жвавий і скорий до всего; любив житє, любив природу і любив свій рідний край. І там всі, всіх станів люди жертвували собою для добра рідного краю. От ми лиш що сказали про царя Кодра, тепер скажемо про царського сина на імя Менокей.

МЕНОКЕЙ.

Тебанці, жителі міста Теб, були в війні з иншим грецьким племенем. Коли вороги підступили під місто Теби, Тебанці прикликали віщуна Тейрезина, щоб виворожив їм, який їх конець жде*). Віщун сказав, що Арес, бог війни, нібп жадає собі в жертву наймолодшого сина царя Креона — инакше конець для міста буде сумний.

Креонови жаль стало сина — батьківська любов була сильнійша над добро рідного краю, і тому Креон наказав синови як найскорше утікати. Але Менокей, так називав ся син Креонів, не послухав батька; йому здавало ся ганьбою ратувати своє житє тоді, як смертю своєю він може окупити свободу рідного краю. Менокей обіцяв батькови для його спокою, що утіче, а сам кинув ся з високого муру і, розбивши ся, погиб на місци. А Тебанці побідили своїх ворогів, бо їм сей вчинок додав відваги.

МІЛЬТІЯД.

До тепер говорили ми про поодиноких людий, що жертвували своє житє для добра рідного краю, а тепер скажемо кілька слів про цілий нарід, що по геройськи боронив ся і гинув в обороні свого краю в борбі з далеко сильнійшим від себе ворогом. Тим геройським народом були ті самі Греки, а боролп ся вони з Персами, що жили та і тепер жиють в Азії.

В порівнаню до Персії то Греція край дуже маленький, от якби наші три повіти в відношеню до цілої нашої держави. Персія обіймала великі і широкі простори землі і численна много людности. В склад сеї держави входило багато ріжних народів, а між ними і часть Греків, що замешкували побереже Малої Азії. Ті то азійські Греки хотіли скинути з себе ярмо перське і повстали проти перських царів. Їм помагали їх братя, вільні Греки, що жили в Полудневій Европі. Повстанє малоазійських Греків не вдало ся, а перські царі, розгнівані на Греків европейських за поміч братам, рішили всю Грецію підбити під свою владу.

Перський цар Дарий вислав під проводом свого зятя Мардонія велике військо на підбитє Греції. Ся перша виправа однак не удала ся і війско навіть не прибуло до Греції, бо буря на мори знищила перські кораблї, і Мардоній, не видівши ворога, вернув зі встидом до Азії.

Ся перша неудача не повздержала однак Дарія від свого наміру. Противно, він тим більше завзяв ся на Греків і вислав на них ще більше військо, ніж ранійше; наперед же післав послів до кождого грецького міста, жадаючи землї й води: се мало означати добровільне підданьство.

Дуже багато грецьких міст з боязни перед местию Дарія услухало його зазиву; одні Атени і Спарта відкинули рішучо жаданє, а Спартанці вкинули навіть послів до студнї, кажучи, що там знайдуть доволї землї й води.

Між тим перське військo приплило сим разом щасливо вже до берегів грецьких, підбиваючи по дорозї малі острови і нищачи міста. На вість, що Перси плинуть просто на Атени, почали і Атенці оружити ся. Зібрали всего на всего десять тисяч війська і та мала горстка під проводом хороброго Мільтіяда з відвагою виступила проти ворога, що станув вже недалеко Атен, на поли Маратонськім.

Греків зняв страх, коли побачили перед собою таку величезну перемагаючу силу, але Мільтіяд вмів додати відваги своїм воїнам і, не гаючи довго часу, вдарив на ворога.

Почала ся битва...

Перси переломили були середину грецького війська, але на крилах їм не повело ся: Греки натиснули з обох боків — і в дикім переполоху Перси почали утікати на свої кораблї. Тоді Греки вдарили на сам осередок перського війська і під грецькими важкими мечами полягло всьо, що до тепер ще держало ся. Атенці гонили за утікаючим ворогом аж до моря і забрали цілий перський табор з цілим богатством.

Радість з побіди була дуже велика. Гонець, що прибіг до Атен, щоби звістити горожан о побіді, міг лише сказати: „Тіште ся!" — і упав неживий на землю від перевтоми.

Перси однакож ще не тратили надії. Задумали ударити на саме місто Атени від сторони моря, поки ще військо грецьке поверне з поля битви. Але Мільтіяд, на щасте, предвидів їх замір і чим борше повернув до міста. Тому коли Перси підплили під Атени, вони побачили, що Атенці вже дома, а в пристани стоять готові до нового бою грецькі кораблї. Не бажали Перси більше міряти ся силою з Атенцями і відплили зі встидом назад.

Нарід атенський приймив Мільтіяда серед радісних окликів, яко свого спасителя, і довго опісля сьвяткували Атенці сю побіду жертвами і торжественними обходами.

ЛЄОНІД.

Як можна було предвидіти, Дарий не міг перебалїти ганьби. Рішив ся третий раз, ще з більшою силою ударити на Греків. Казав отже зі всіх провінцій своєї великої держави збирати військо і будувати нові кораблї. Однак заміру свого не міг вже сповнити, бо серед тих приготовлєнь умер, а діло пімсти лишив свойому синови Ксерксови.

Ксеркс зброїв ся три роки і зібрав більше, як мілїон війська. З сим то великанським військом рушив в похід на Греків в напрямі до Гелеспонту, вузини морської, що відділяє Азію від Европи; половина перського війська йшла суходолом, а половина морем, на кораблях.

Прийшовши до Гелеспонту, казав Ксеркс кинути через море міст, щоби міг перевести своє сухопутне військо. Міст було побудовано, але підняла ся буря і зірвала його. Розгніваний Ксеркс казав убити майстрів будівничих, а морю, щоб не бунтувало ся против його волї, казав всипати триста нагаїв. Відтак звелів поставити міст на ново і казав свойому війську переходити міст; похід перського війська через той міст тревав без перерви сім днів і сім ночий — така то була сила людий.

Куди лиш Ксеркс переходив, прямуючи до Греції, піддавали ся йому всї народи та й самі Греки налякали ся. Не знали, що робити. Одні хотїли бити ся на суші, а другі, як от примірoм Атенці, а передовсім їх вожд Темістокль, радили воювати на мори, бо знали, що на суші не подужають такого сильного ворога. Спартанці-ж навпаки, не згоджували ся боротись на мори і вислали на північ краю шість тисяч пішого війська під проводом Лєоніда.

А треба сказати, що Грецію з півночи окружають високі гори, і було в тих горах єдине лише місце, котрим можна було дістатись до Греції — то був так званий перехід Термопільський. От до сего переходу і вирушили Спартанці, бажаючи не пустити перського царя до свого краю.

Ксеркс здивував ся дуже, коли нараз довідав ся, що хтось йому сьміє опирати ся. Було се для него навіть сьмішне і він уважав Спартанців за божевільних. Візвав їх отже, щоби зложили оружіє.

— Прийди і возьми! — була відповідь.

Тогди Ксеркс наказав свому війську очистити дорогу. Та не так се легко було зробити, як приказати. Відважна горстка Спартанців три дни сьміло і успішно відбивала всї напади ворогів. Нічо не помогло, що Ксеркс казив ся і казав гнати батогами свої війська до бою. Падало їх тисячі під ударами Греків, а Греки самі не уступили ні на крок. І здаєть ся, що Перси булиб нічо не вдіяли, але найшов ся між Греками зрадник Ефіяльт, що на віки-вічні записав у історії своє ганебне імя. Він показав Персам вузеньку стежку через гори, куди можна було Греків обійти.

Дізнавши ся, що Перси їх обходять, Лєонід відіслав більшу часть свого війська домів, бо оборона вже ні на що не здала ся, а сам з триста Спартанцями лишив ся на місци, хотячи дати Грекам примір гідний наслїдованя, а Персам дати доказ неустрашимости і хоробрости Греків. Приготовив ся зі своїми товаришами на смерть, вийшов з переходу на отверте поле і мостив собі кроваву дорогу між рядами неприятелїв. Хмара стріл вилетіла з перського табору на сю відважну горстку, але мимо сего Греки йшли дальше по трупах і ширили довкола себе смерть. Вкінци Лєонід поляг — і тепер вивязала ся страшна борба о його тіло. Чотири рази Перси уступали, а сьміла горстка, хотяй вже здесяткована, була ще непобідима. Коли однакож ворог показав ся і з заду і з усїх боків, хоробра дружина подала ся на горбок і там, окружена густо ворогами, згинула геройською смертию.

На сім місци, де полягла хоробра дружина, виставили Греки опісля памятник з написию:

„Чужинче! Скажи рідному краю, що ми, послушні його законам, всї полягли смертию".

От як уміли умирати Греки за рідний край і, як ми кажемо, такими пожертвованями повна грецька історія, лише ми мусимо обмежити ся сими прикладами і тепер подамо кілька примірів з історії другого народу, Римлян.

(Дальше буде).

---

*) Тоді ще люди вірили у всякі ворожбита та віщованя.

М. Дерлиця.

ІМОСТЬ.

Звичайно кажемо: час найлїпший лїкар; він лагодить біль, гоїть старі рани; тимчасом вже минув був рік, як умерла Бойківська їмость, а жаль за нею не потах, потреба її робила ся прикрійшою.

Таки найприкрійше було без небіжки самітному парохови. Він, ревний сьвященик, старав ся гідно нести той важкий хрест, кріпив свою волю аскетичними гадками, однакож коли згадав страшну пошесть тифу в цілій парохії, коли то консисторія не могла післати йому сьвященика до помочи а небіжка і його заходила в довгій і тяжкій слабости і все уміла упросити добрих о. сусідів, що ні одна душа не остала без духовної обслуги, тоді серце о. пароха закипало таким непереможним болем, що він наче з оправданим жалем важко зітхав:

Боже мій, Боже — вонаж була неоціненим сотрудником!

А хто був в неділю Мироносиць в церкві і слухав гарної проповіди про значінє жінки в Божім Царстві, той відчував стільки німого жалю, що мусів сплакати. І ціла церква плакала за їмостию, хоч про небіжку не було згадки.

Правдива була їмость — сумно говорили парохіяни. Не кожда така, хоч їмость. В потребі перша-лїпша ґаздиня пускала доньку до послуги небіжці. Було дати під її руку простий стовпець, а вона зробила з нього ґаздиню. Дівчата, ті старші, самі змїркували, що до чого, тай самі напрошували ся на службу до їмості, бо сейчас віддавали ся.

Або було питає ґаздиня ґаздиню, від кого вона має такий гарний лен, чи курята, або безріжчата, тільки вчуєш: А від їмості!

Захорував дітвак, або ґазда, де найперше побігти? До їмості.

Як котрий неполюдськи погрозив ґаздині, вона бігла до їмості, та до єгомостя; мав ся такий спишна.

Так умерла, тай всього того нема.

Цїлу громаду посиротила.

Перше любо було зайти до резиденції, там були всілякі статки, бували гості, а вмерла їмость — опустїла резиденція, порозтікали ся слуги, навіть старий псище пристав до сусіда. Бо єґомосць або в церкві, або в школї, або в читальни при касі, потребують колись десь поїхати, а слуги от, як слуги без догляду лїнцювали. Старший брат церковний потягнув раз-другий позауш фірмана, мовляв, чому не робить по людськи, а він утік. Пішла чутка, що наймичка в ночи отвирає вікно хлопцям. Жони обезвічили її в неділю коло церкви, тай вона також утікла.

Так о. парох через своїх добрих парохіян остав ся без слуг і мусів обходити ся денними наємниками. Перед Великоднем знайшов собі через ґазети господиню, щоб було кому зварити їсти дітям, як приїдуть на сьвята. Ніхто й не погадав би, щоб парохіяни так утішили ся появою тої пані на приходстві.

— По Великодни возьмуть слюб, бо деж би наші єґомосць сидїли „на віру" — потішали ся добрі Бойки, цїлували господиню в руку і кликали її „їмостею".

О. парох не хотячи довідав ся про ті бажаня парохіян, сейчас розплатив ся з господинею і дальше жив сам.

По весні в слїтне веремя сиділи Бойки в читальни, пакали бляшані запіканки тай бесідували про ріжну біду.

— Відав того зїля найбільше на сьвіті.

— Порахуй, колис такий мудрий.

— Ба.

— Єґомостеви таки найбільша біда. А лепський чоловік.

— І громаді невигода. Було прийдеш з якою потребою — найперше до їмості. Поговорити з ними, тай вже знав, як що уповісти єґомостеви, бо хоч їмость також духовеньство, всеж не то, що єґомость; з ними инакше говорить ся.

— Справедливо говорите, нанашку. Єґомость як уповість важке слово, то не рушити. Їмость було цмокнеш в руку, вони попросять, тай єґомость послухають.

— Говори! — а когож би слухати єґомостеви, як не їмості?

— І нема на сьвіті такої спасенної душі, щоб порадила на то, щоб єґомості могли другий раз женити ся?

— Нема! — твердо відповів статний, показний пелехач.

З надвору вбіг ще один Бойко, привитав ся як Бог приказав і уповів до пелехача:

— Добре, що ви ту є, пане начальнику.

— Прийшли папері „з повяту"? — спитав той.

— Щось важнійше! Послухайте чесні ґазди і ви начальнику. Моя ґаздиня принесла від сусідів новину, що в Нижкові дівка вродила близнюки.

— Бо й є! — крикнули зачудувані Бойки.

— Не знав чия?

— Семйона із під Кичері.

— Чи не та, що була у Львові.

— Та сама.

— Ну! — заспокоїли ся ґазди, мовляв у такім Львові всього можна дістати і яли притїчно жартувати, але начальник велїв мовчати, бо догадував ся, що його підвладний ще не всьо розповів.

— Між Матками, як Данилова ґаздиня злягла, Цьвіль уповів, що як би дївка так вродила близнюки а наші єґомость охрестили, то вільноб їм женити ся.

— Цссс! — Ади! — облесливо окликали ся слухачі, порозумівши, до чого воно йде і поглядали на начальника, що він на то всьо скаже.

Він тимчасом зробив обладє зі своєю носогрійкою, сховав у обвислу пазуху і уповів: Біжи через верхи і кажи, що ніхто не сьміє хрестити близнюків, тільки наші єґомость. Я заказую! Най гнївають ся, або ні, все ми одно. Чуєш?!

Але близнюків рівно два тижнї тому вже охрестили.

БОЛГАРСЬКІ ПРИПОВІДКИ.

Народні приповідки, які виповідають свій погляд і суд про житє та людий, найкраще малюють душу даного народа. Болгарські народні приповідки є овіяні якимсь понурим зболїлим упередженєм до житя і людий; видко, що тяжкі злиднї, серед яких Болгарам приходило ся жити через довгі лїта під турецькою кормигою, відбили своє пятно в душі болгарського народа.

От кілька народних болгарських приповідок:

Житє чоловіка, се довга, темна ніч.

Два щасливі дни рідко хто переживає.

Заподїяне зло приятелї простять; забути про нього — можуть тільки родичі.

Лучше є, коли дитина плаче, ніж матір.

Кривий висьміває чоловіка, який цїлком не має ніг.

Власний біль нас більше обходить ніж чуже щастє.

Кожда жінка потребує трох чоловіків: богатого, який би про неї дбав; гарного, щоби її любив; сильного, який би її побивав.

Скоро тільки полотно готове, про варстат вже не дбає ся.

Навіть з кривого комина виходить дим просто в гору.

Коли чоловікови судило ся жити, знайде ся завсїгди для него лїк, щоб його удержати при житю.

Слїдуюча приповідка вірно ілюструє понурий душевний настрій болгарського народа та його згірдливе відношенє до житя.

„Бог присудив чоловікови 90 лїт житя. В перших трийцяти роках жиє він як чоловік: свобідно та весело. Від трийцятого до пятьдесятого року жиє як віл: з ярмом на шиї... та з лицем орошеним потом мусить дбати про жінку та діти. Як вже дійшов до пятьдесятки і бачить, що нічого більше не придбає, сторожить свого майна як пес та вічно з своїм найблизшим окруженем попадає в спори з причини маєтку. Від сїмдесятого до девятьдесятого року жиє чоловік як малпа: стає ся предметом легковажної наруги зі сторони инших людий, а навіть власні діти висьмівають його."

Просьвітні Збори

в присутности відпоручника Просьвітчої Комісії Р. Н. С., п. Д. Андрейка, відбудуть ся в біжучім і слїдуючім місяци в отсих місцевостях.

Серпень:

31-го в Алентавн, Па.

Вересень:

3-го в Вестчестер, Н. Й.
4-го в Вудгевен, Л. Ай., Н. Й.
7-го в Ню Йорк, Н. Й.
14-го в Боффало, Н. Й.
17-го в Тонаванда, Н. Й.
19-го в Депю, Н. Й.
21-го в Рочестер, Н. Й.
23-го в Обурн, Н. Й.
25-го в Фултон, Н. Й.
28-го в Сиракюз, Н. Й.
30-го в Ром, Н. Й.

Колиб у якім плейзї, задля важних причин, зайшла потреба змінити впепе назначений день просьвітних зборів — про що треба конечно і заздалегідь порозуміти ся зі мною — тоді дотичний Уряд відділу Р. Н. С., чи Комітет зволить вже від себе подати в „Свободї" вістку про сю зміну дня на просьвітне віче у їх плейзї.

Громади, Братства, Сестрицтва і Товариства, які хотїлиб причинити ся для справи просьвітної яким грошевим датком з власної каси, нехай переведуть дотичну ухвалу еще перед просьвітними зборами, щоби опісля на самих зборах можна вже вписати їх жертву в справоздане і про сю жертву в своїм часї подати в „Свободї" до загального відома.

Дмитро Андрейко,
відпоручник Пр. К. Р. Н. С.

ВІДОЗВА ДО ВІНДОКЛІНЕРІВ.

Товариші! Від довшого часу ходять слухи, що має вибухнути страйк віндоклїнерський і тою справою всї робітники, що клїнують винди, живо заінтересувались та очікують дня, в котрім мав би на даний розказ початись страйк.

Товариші! Кождому з нас відомо, як тяжка і небезпечна є праця коло віндів, як робітник натягаєсь що дня, як драпаєсь по драбині, по високих гавзах. Кождий знає, як спарить-змуляє йому драбина плече, гірш як військовий карабін. А той щоденний марш від год. 5. рано до 5. вечер! А скільки побилось, спадаючи з 5-го чи 7-го фльору, а скільки калік! А от один в Джерзи Сіти вже 10 неділь лежить в шпиталю, а в самім Ню Йорку 23 віндоклїнерів лежить в шпиталю з поломаними руками чи ногами, з розбитою головою і т. д. Тому справою та долею віндоклїнерів треба конечно занятись. Конечно треба скликати віче до Ню Йорку і обговорити справу, вибрати Комітет головний і Комітети льокальні по близших містах і нюйорського та джерзисітського стейту. Тож прошу Товаришів, котрі бажають поліпшеня долї робітників-віндоклїнерів, щоб були ласкаві подати менї свої адреси, аби ми могли листовно порадитись, колиб нам найлучше було скликати віче.

K. Bahriy,
181 Howard St., Newark, N. J.

Головний Уряд „Р. Н. Союза".

Духовний Отець:
о. Дмитро Хомяк, West Ave. & Beech St., Mt. Carmel, Pa.

Предсїдатель:
Дмитро Капітула, Box 565, McAdoo, Pa.

Місто-предсїдателька:
Марія Білик, 1710 W. 44th St., Chicago, Ill.

Місто-предсїдатель:
Василь Сувак, Whiting, Ind.

Секретар рекордовий:
Михайло Угорчак, Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар фінансовий:
Семен Ядловський, Box 76, Jersey City, N. J.

Касієр:
Алексій Шаршонь, 524 Pine & Franklin Sts., Shamokin, Pa.

Контрольна Комісія:
о. В. Балог, 550 John St., Whiting, Ind.
Стефан Милянович, 193 Grand St., Jersey City, N. J.
Йосиф Ялечко, Box 156, Ramey, Pa.

Радні:
Іван Ґлова, 521 N. Shamokin St., Shamokin, Pa.
Николай Ваверчак, 720 Charles St., Perth Amboy, N. J.
Володимир Каськів, 56 Sussex Str., Jersey City, N. J.
Петро Мотало, 1436 W. Erie St., Chicago, Ill.
о. Мирон Данилович, 11 Chmelnicky St., Ansonia, Conn.
Андрій Гальчак, 237 Churchil St., McKees Rocks, Pa.

Редактор „Свободи":
Осип Стеткевич, 83 Grand St., Jersey City, N. J.

Завідатель „Свободи":
Андрій Савка, 83 Grand St., Jersey City, N. J.

Головна Канцелярія „Р. Н. Союза" находить ся під числом 83 Grand St., (у власнім домі) Jersey City, N. J.

Просьвітна Комісія.

Др. В. Сїменович, предсїдатель, 4105 N. Avers Ave. Chicago, Ill.
А. Горбаль, касієр, 135 Main St., Derby, Conn.
Е. Струтинська, секр., 714 Bickerdike St., Chicago, Ill.
о. В. Балог, 550 John St., Whiting, Ind.
Д. Андрейко, 147 Broad St., New Britain, Conn.
Др. І. Копистянський, W. Pine St., Shamokin, Pa.
Ю. Павчак, 209 Bedford Ave., Brooklyn, N. Y.

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. сьв. Димитрія, від. 301, повідомляє своїх членів, що піврічний мітінґ відбуде ся в неділю, дня 7-го вересня с. р., зараз по Службі Божій, у гали церковній. На тім мітінґу контрольна комісія здасть піврічне справозданє. Кождий член має явити ся, бо маємо богато справ до полагадженя. Неприсутний член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — К. Кондратюк, предс.; П. Йоплавський, кас.; К. Січевський, секр.

БЕНТЛЕЙВІЛ, ПА. Бр. сьв. Арх. Михаїла, від 109, подає до відома всїм своїм членам, що дня 21-го вересня с. р., о годині 2-ій пополудни, відбуде ся мітінґ, на котрім кождий член має явити ся під загрозою кари 50 цнт., а урядник $1.00. — І. Фариняк, предс.; Т. Боґда, секр.

ЖЕРТВИ НА ПРИВАТНУ УКРАЇНСЬКУ ҐІМНАЗІЮ В РОГАТИНІ.

Заходом Тов. „Зап. Січ", від. 234 в Елїзабет, Н. Дж., зібрано $37.05. На хрестинах у І. Кіценюка $2.50. На хрестинах у С. Собків $2.50. На весїлю у Івана Лисого $6.67. Разом $48.72. Віділсано дня 20. липня с. р. до Дирекції ґімназії 238 корон, а за пересилку відтягнено $1.12. Число посьвідки 78622. — С. Колодїй.

ЖЕРТВИ НА ПРИВАТНУ УКРАЇНСЬКУ ҐІМНАЗІЮ В ЗБАРАЖИ.

Іван Бабій і Іван Ганчарик зібрали на хрестинах у п. Юрка Шеремети, в Ансонії, Конн., дня 16. марця с. р. слїдуючі жертви: Тов. „Запорожська Січ" $5.00; І. Бабій, В. Калина, Р. Додик, С. Мартинчук і А. Горбаль по $1.00; І. Ганчарик, Д. Почкур, Т. Вецїнський, М. Підкова, І. Каллубіцький, А. Бабій, Г. Почкур, Ю. Гульовський, Л. Самозал і І. Перун по 50 цнт.; Т. Стадник, І. Клим, О. Сеньшин, Н. Марцінюк і Ю. Шеремета по 25 цнт.; М. Мервінський 15 цнт.; Я. Дмуховський 10 цнт. — Разом $16.50

Честь тим Товаришам, котрі не забувають за свою рідну школу в Збаражи!

ДО РУСИНІВ,
що мешкають в Скрентон і околиці.

Слава Ісусу Христу!

Дорогі Родимцї!

Дня 1-го н. ст. септембра (Labor Day) буде наша парохія гостити у себе нашого Архієрея, Високопреосьвященного Епископа С. С. Ортиньского, котрий прибув до нас на

ЗАКІНЧЕНЄ МІСІЇ І БЛАГОСЛОВЛЕНЄ НОВОГО КИВОТА.

Тому, що ми уважаємо приїзд Високопреосьвященного Владики за велике торжество церковно-народне, відносимо ся отсим із сердечною просьбою до всїх брацтв і товариств скрентоньских і околичних, як загально до всїх Русинів, щоб були ласкаві взяти участь у нашім сьвятї. Торжество повитаня Архієрея зачнеть ся **о годинї 9-тій рано, по сім слїдує Архієрейська Служба Божа в сослуженю околичного руського духовеньства.**

Не відмовте нам вашої участи!

В Скрентон, дня 25. серпня 1913 р.
Парохія при церкві сьв. Володимира В.
о. Волод. Держирука, парох.
Фил. Демкович, предс.
Анд. Гащак, касієр.
Теод. Язвінський, секр. фін.
Мик. Марущак, секр. рек.

В неділю, 31-го серпня 1913 р.
(перед Labor Day) довершить

ПОСЬВЯЧЕНЯ УГОЛЬНОГО КАМЕНЯ

нової гр.-кат. руської церкви сьв. Івана Хрестителя в Сиракюз, Н. Й., наш достойний Владика кир С. С. Ортиньский, епископ гр.-кат. дієцезії пів. Америки.

На се перше сего рода сьвято в нашій парохії запрашаємо всїх щирих гр.-кат. Русинів, кому буде на руку а і охота збере звеличити свій рідний обряд на нерідній земли своєю присутностию.

За Комітет:
о. Олекса Пристай, сьвященик.

УКРАЇНСЬКІ ТОВАРИСТВА „СІЧ" І „ЧИТАЛЬНЯ ПРОСЬВІТИ" В СИРАКЮЗ, Н. Й.,
устроюють
ПРЕДСТАВЛЕНЄ ПОЛУЧЕНЕ З БАЛЕМ

„КАРА СОВІСТИ"

В ПОНЕДІЛОК, ДНЯ 1-го ВЕРЕСНЯ 1913. Р.
(на Лейбор Дей)
в гали 401 Seymour and cor. Oswego Sts.

В представленю гратимуть слїдуючі особи:

Василь Гіркий	І. Шеремета
Семен	С. Гривнак
Марта	О. Полоз
Прокін	Г. Трач
Марина	А. Шеремета
Ганна	А. Яновська
Івась	В. Тиктор
Параня	О. Савіцка
Калина	В. Тиктор
Юрко	І. Паньків
Федьо	П. Сушереба
Атанас	М. Госоловський
Максим	І. Осїнчук
Пронь	С. Сеньків
Мирізон	С. Годжак
Сафат	С. Соколовський
Томко	А. Бочан
Борух	Н. Дїдуник
Есьо	І. Олїйник
Йойна	Г. Бедзїсь

Баль розпічнеть ся о 3-ій год. по пол. до 8-ої веч., від 8-ої до 10-ої год. представленє, а від 10-ої до 2-ої баль з забавою.

Просимо ласкаво всїх місцевих і позамісцевих наших Братів і хто має любов до свого поневоленого українського народу, нехай прибуде на нашу забаву, бо цїлий дохід призначений на „Український Город" у Львові. Вступ лише 25 ц.

Режісер: **Іван Шеремета.**
Суфлер: **Онуфрій Шеремета.**

За добру забаву ручить

КОМІТЕТ:
Пилип Парибус, Н. Крук, Гринько Трач, Іван Шеремета.

ПОЗІР! ПОЗІР!
ОГОЛОШЕНЄ І ЗАПРОШЕНЄ.

В ґімнастичній чеській гали при Allen і 9th St. в St. Louis, Mo., руська гр. кат. парохія устроює в неділю, дня 7-го вересня с. р.

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ І ДРАМАТИЧНЕ ПРЕДСТАВЛЕНЄ
взяте з житя нашого народа
„УБІЙНИКИ".

Початок о год. 2-ій попол. Вступ 25 цнт.

На сю гостину парохіяльну запрашає ся всїх доооколичних Русинів. За красну забаву і порядок ручить **КОМІТЕТ.**

Братство сьв. Ів. Хрестителя, від. 172 Р. Н. С., в Фредеріктавн, Па.,
уряджує
ВЕЛИКИЙ БАЛЬ
в суботу, дня 30-го серпня 1913 р.
в гали п. Берґі при Нютон ул., коло Публик род.
Початок о годині 4-ій пополудни.
Вступ $1.00. Женщини даром.
За напитки не платить ся.

На сей баль запрошуєсь всїх Русинів так місцевих як і з околиці.

За добру забаву ручить **Комітет.**

Бр. сьв. О. Николая, відділ 53 Р. Н. С.,
уряджує
ВЕЛИКИЙ БАЛЬ
дня 1-го вересня 1913 р.
(Labor Day)
з слїдуючим порядком:

Рано о годині 10-ій Служба Божа. По Службі відбуде ся панахида за померших членів Бр. сьв. О. Николая. Кождий член має явити ся з відзнакою. О годині 3-ій пополудни зачне ся Баль, на котрий запрошуємо всїх Русинів і Русинок з Піттсбурґа і околиці. Вступ для мущин 50 центів, для женщин 25 цнт. За добру забаву ручить **КОМІТЕТ.**

Бр. сьв. Арх. Михаїла, від. 213 Р. Н. С.,
устроює
ВЕЛИКИЙ БАЛЬ
полученний з театральним представленєм
ДНЯ 6-го ВЕРЕСНЯ 1913 р.
в гали п. Майдана під ч. 94 E. 21 St. & Ave. F. Bayonne, N. J.
Початок о год. пів до 7-ої вечер.
Вступ по 50, 25 і 15 цнт.

На сей баль і представленє сердечно запрошуєсь так місцевих як і позамісцевих Русинів і Русинок.

Запорожська Січ в Картерет, Н. Дж.
устроює
ВЕЛИКИЙ БАЛЬ
в понеділок, д. 1-го вересня 1913 р.
В ГАЛИ П. КІША.
Початок о г. 2. поп. Вступ 25 цт.

ДРУГИЙ ВЕЛИКИЙ БАЛЬ
устроює
Братство сьв. О. Николая, від. 176 Р. Н. Союза. в Нюбурґ, Н. Й.
в понеділок дня 1-го вересня 1913 р.
в Мейнахор Гол, під ч. 30 Чемберс стр.
Початок о год. 4-ій попол.
Вступ 25 цнт. від особи.

На той баль сердечно запрашаємо Русинів, Словаків і Поляків так з Нюбурґ як і з поблизьких місцевостий. Грати буде знаменита музика руські, польські і анґлійські танцї.

За добру забаву ручить

Уряд Братства:
Ник. Кицин, предс., **Іван Коваль**, секр., **Мих. Бережницький**, кас.

ЧЕТВЕРТИЙ ВЕЛИКИЙ ДОРІЧНИЙ БАЛЬ
устроює в Йонкерс, Н. Й.
в суботу, дня 30-го серпня 1913
славно-звістне „Лосянское Семейство".

Баль відбуде ся в гали Марєчка, 274 Ешбуртон Аве., на яке всїх членів як немеище всїх прихильників нашого „Семейства" уклінно просим. Комітет ручить за знамениту забаву. Буфет у власнім заряді. Найлїпша музика. Тисячні несподїванки.

Початок о годині 2-гій попол. Вступ 25 цнт.

Приходїть, погуляємо і потїшимо ся щиросердечно.

33-35 **КОМІТЕТ.**

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

КУХАРКА КРАЄВА, інтелїґентна, пошукує посади до заряду дому у сьвященика самітного. Варить знамените страви, є ощадною і спокійної вдачі. — Ласкаві зголошеня просить ся адресувати до: Olha Burmyczіwna, 519 Market St., Newark, N. J.

Потрібно робітників до фабрики сталевих кар. Робота при молоті і в кузьни. Добра платня; стала робота. Голоситись до: Steel Plant, Wharf & St. George St., St. Louis, Mo. 2—

Потрібно звинних людий і робітників. Стала робота; добра платня. Голоситись до: Steel Plant, Wharf & St. George St., St. Louis, Mo.

ДОБРЕ ХОЧЕ ОЖЕНИТИ СЯ молодий 24-лїтний хлопець, гр.-кат., має 2.000 кол. і будинок, який коштує $5.000. Котра дївчина хотїла би віддатись за мене, зволить віднестись на адресу: Dymitry Sysak, 4080 E. Willow Ave., Watertown, Conn.

Отсим можу припоручити доброго, характерного і здїбного **ДЯКОУЧИТЕЛЯ**, володїючого милим, ліричним тенором і уміючого вести хор. школу і всьо, що до сего уряду відносить ся. St. Nicholas Church, 24th St. & 4th Avenue, Watervliet, N. Y.

ПОШУКУЮ ТОВАРИШКИ ЖИТЯ. дївчини Українки, грамотної, в віці від 18—20 лїт. Кандидатки нехай ласкаво зголосять ся на адресу: Steve Stefanovicz, Box 652, Muskegon Heights, Mich.

Пошукую свого брата **МИХАЇЛА ВУЛЬЧАКА.** Він походить з села Яворник, пов. Сянік, Галичина. Виїхав до Америки перед 20-ти роками. Має перебувати в Вест Вірджінії. Хто би знав о нім, або він сам, зволить донести на адресу: Wasyl Wulczak, 113 Ohio St., Presston, MKees Rocks, Pa.

ГОРОЖАНИ СПОЛ. ДЕРЖАВ З CLEARFIELD CO. ПОЗІР!

Низше підписаний оголошує свою кандидатуру на уряд повітового судії з 46-го судейського округа в Пенсильванії (Clearfield County) на перші (Primary) вибори, котрі відбудуть ся дня 11-го вересня 1913.

Allison O. Smith,
дотеперішний судия.

Увага: Позаяк пан Allison O. Smith яко судія за минувших 10 років свого урядованя дав ся пізнати як дуже здїбний, безсторонний і справедливий судія, тому обовязком горожан Русинів як і прочих Славян буде попирати тогож і так при перших, як при других виборах віддати свої голоси на пана Allison-a O. Smith-a.

СПИС І ЦІННИК КНИЖОК,

КОТРІ МОЖНА ДІСТАТИ В ДРУКАРНІ "СВОБОДИ".

***Американець**, веселий образ з житя народу зі сьпівами, в трох діях. — Ціна .... 15 цнт.

Америка. — Збірка віршів. — Зміст: Америка. Важкі думи. Галицьким панам у альбом. До сестри. Публика. Се що такого є? В Пенсильвенії. Два образки. Одна лиш калина. Я хочу до дому. Купить мати. Прощане з краєм. Слава Пророка. Поет і Муза. Будучність руського робітника. Вітер по полю. Ой в мене квіточки цвили. — Ціна .... 15 цнт.

Бери та читай. — Ціна .... 30 цнт.

Весела книжочка з 17 образками. — Гумористично-сатиричний збірник для сумних людий. — Містить в собі богато сьмішних віршів, дотепів і оповідань. — Ціна .... 35 цнт.

В старім і новім краю. — Образ з сучасного житя в 4-ох відслонах. Дуже весела штука для аматорських театрів. — При кінци сеї книжки находить ся сьмішне оповіданє „Стадник". — Ціна .... 25 цнт.

***Гостина сьв. Николая**, драматична гра для дітий. — Ціна .... 10 цнт.

***Доля галицької сироти**. — Ціна .... 5 цнт.

Дещо про звірята, рослини, каміне і скали. — В сій книжці находить ся около 200 цікавих образків звірят, птахів і риб з докладним описом, де вони живуть. — Ціна ...... 30 цнт.

Дещо про права і суди в Злуч. Державах, а особливо в стейті Пенсильвенії. — Ціна 10 цнт.

Дорога до сьвідомости: Капітал і праця. — Ціна .... 10 цнт.

Дорога до сьвідомости: Борба клясс і дїлячого робітники організують ся. — Ціна 10 цнт.

Еміґрант. — Дуже веселі пригоди з житя еміґранта. — Ціна .... 15 цнт.

З кого ся насьміхають, з того люди бувають. — **Посол Петришин**. — **Модний адвокат**. Збірка оповідань. — Ціна .... 10 цнт.

За сестрою. — Є се найгарнійше оповіданє з козацької старини, сучасного письменника Андр. Чайковського, яке дотепер вийшло на американській Руси. — Ціна .... 35 цнт.

З ріжних нив. — Зміст: Вся людська твар з хвалою прийде (вірш). Чого нам дійсно потреба. Не плоти ради, не плоди (вірш). Найбільший духовний поет (Данте Алїґієрі). Михайло Петрович Старицький, батько українського театру і визначний український поет. Як будуть їти шапи? Ангел та пустельник (оповіданє). Дещо цікавого із природи і науки. Зі сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

Жите, зарібки, орґанізації і т. п. в Злуч. Державах. — Дуже цікава розправа про відносини праці і житя в Америці. — Ціна .. 15 цнт.

Журавлї. — Зміст: Журавлї (вірш). Закутник (оповіданє). Новітні гайдамаки (вірш). Пісні про Канаду. Пайлот Бют, оповіданє про судьбу молодого робітника-еміґранта. Звідки бере земля тепло. — Ціна .... 15 цнт.

***Жіночий язик**, індіянська казка. **Невдалий линч**, оповіданє. — Ціна .... 15 цнт.

Зуб за зуб (оповіданє). — Бом (з каліфорнійського житя). Судьба сьвітів. Назва „Русини". — Ціна .... 10 цнт.

***Казни за циганів**. — Ціна .... 10 цнт.

Казни про жидів. — Зміст: як Іван жидів мудрував. Вандрівка Івана з жидами. Як Іван водив жидів на гриби, а відтак у ставі потопив. Мужик з жидом в спілці. Пан і жид. Казка про жида. Як жид Русина правовав. — Ціна .... 15 цнт.

Книжочна рахункова. — Дуже практична книжочка до обчислюваня всяких рахунків; вона є пожиточна так для бизнесменів як і для робітників. З додатком деяких цікавих відомостий. — Ціна .... 30 цнт.

Коротка історія Руси до зруйнованя Січи. Містить богато образків руських князів і гетьманів. — Ціна .... 10 цнт.

Марія. — Зміст: Марія (уривок з поеми Т. Ш.). На чужині (вірш). Скором (оповіданє). Рік 1903-ий в старім краю. Людоїдство в Конго. Клопоти кума Софрона (вірш). — Ціна 10 цт.

Многострадальний народ. (Огляд історії українського народу). — Ціна .... 20 цнт.

Народний рух австро-угорських Русинів. — Ціна .... 20 цнт.

Напад на Січ. — Ціна .... 5 цнт.

***Оповіданє про Алї Бабу** і сорок розбійників. Арабська казка. — Ціна .... 20 цнт.

О підземних скарбах. — Природнича розвідка про всякі мінерали, находячі ся в землі і як витворюють ся з них річи необхідні в житю людий. — Ціна .... 25 цнт.

Оповіданя про заздрих Богів. — Ціна 10 цнт.

***Під прапором свободи**. Вибір патріотичних деклямацій. — Ціна .... 30 цнт.

***Пісні про Канаду і Австрію**. Пригоди з житя еміґрантів, писані віршом. — Ціна 40 цнт.

***Пісні під нотами**, друковані на почтових картках. Серія складаєсь з 12 ріжнородних пісень. 1) „Думи мої", слова Шевченка, сольо. 2) „Гей по синьому морю хвиля грає", Паруб. хор. 3) „За Неманъ іду", дует. 4) „Ой мати, мати, москаль в' хаті", сольо. 5) „Кохав мене батько", сольо. 6) „Повій вітре на Вкраїну", сольо. 7) „За тучами, за хмарами", дует. 8) „Заручена та Одарка", жін. хор. 9) „Ой я нещасний, що маю діти", сольо. 10) „Докажи мені журити ся", сольо. 11) „Я циганка, пишний квіт", сольо. 12) „Ой ти Боже милосердний", мішаний хор. — Ціна за цілу серію (12 пісень) .... 35 цнт.

Принц і нуждар. Дуже занимаюче оповіданє славного американського писателя Марка Твейна в перекладї В. Держируки. — Ціна 50 цнт.

Покуса. — Зміст: Покуса (оповіданє). З практичної школи (оповід.). Я тут голова (оповід.). Пісня про Канаду. 11.000 метрів над землею. Руському серцю (вірш). Вік людий, звірят і рослин. — Ціна .... 10 цнт.

Про кінець сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

Про нутро землі (з 22 образками). — Розкази про будову землі і її передпотопові здобутки. — Ціна .... 25 цнт.

Руський штукар. 212 гарних штук до забави. — Зміст: Часть І. Забави фізичні і хемічні. Часть II. Штуки з картами. Часть III. Штуки рахункові. Часть IV. Штуки жартібливі. — Ціна .... 50 цнт.

Рицар і смерть. — Ціна .... 5 цнт.

Розмова Поляка з Русином. — Дуже веселий вірш, в котрім Русин висьміває польську пиху. — Ціна .... 10 цнт.

Релїгійні вірованя старинних народів. — Зміст: Релїгія Єгиптян. Релїгія Халдейців. Первісна релїгія Індусів. Ісповідники релїгії Брама. Релїгія Будди. Релїгія Перзів. Релїгія Жидів. Релїгія Греків. Релїгія Римлян.—Ціна 20 цт.

***Русько-англійський тлумач**, з котрого можна дуже скоро навчитись англійської мови. — Сторін 256, тверда оправа. — Ціна .. 60 цнт.

Слово ч. 5. — Зміст: Блаженний чоловік (з Псалтиря). З книги приповісток Соломона. Чи буде що з наших дітий? Громадське житє Італійців в Ню Йорку. Штука і архітектура на виставі в Ст. Луїс, Мо. Дві левади (оповіданє). Дещо цікавого. Зі сьвіта.—Ціна 15 цнт.

Слово ч. 6. — Зміст: Спочив мій дух... (вірш). Спокій душі. Не вносить ся серце вже мов (вірш). Потреба аґітатури. Народні школи в Пенсильвенії. Дорога любови, то Божа дорога. Зі сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

Смерть. — Зміст: Смерть (фантазія). На провесні у рані (вірш). Війт (оповіданє). Пісня Канадійська. Внутрішний устрій козаччини. Огонь (наукова розвідка). — Ціна 15 цнт.

Степові люди. — Оповіданє з житя в донських степах. — Ціна .... 15 цнт.

Страшна пімста. — Оповіданє М. Гоголя з козацьких часів (з многими образками). — Ціна .... 20 цнт.

Страйк. — Сценічний образ в трох діях з житя хліборобів в Галичині. (Штука для аматорських театрів). — Ціна .... 20 цнт.

Стріляй на смерть! — Робітнича драма в 1-ій дїї. (Для аматорських театрів). — Ціна 15 цт.

Товариска ворожка, для веселої розривки в кружку знакомих. — Зміст: Вороженє будучности для женщин. Вороженє будучности для мущин. — Ціна .... 15 цнт.

***Хлопська доля**. — Ціна .... 5 цнт.

Хто з чого жиє? (Розвідка на тлї економічнім). „Земля Рече" — Ціна .... 15 цнт.

Через кордон. (Цікаві розкази еміґранта). Еміґрант (вірш). — Ціна .... 15 цнт.

Як мужик ходив до царя правди шукати (оповіданє). З гір (вірш). За землю (оповіданє). Сьвіт без Аллаґа (арабська байка). Як вояк пімстив ся на цареви (казка). — Ціна 15 цнт.

Які то є люди на землі? (з 22 образками і 2 мапами). Дуже цікава розвідка про всі раси людий і їх житє. — Ціна .... 50 цнт.

МОЛИТВЕННИКИ І КНИЖКИ БОГОСЛУЖЕБНІ ТА РЕЛІҐІЙНІ.

Звичайна оправа.

Новий Завіт	2.00
Псалтир	1.00
Бог Надежда Моя	1.00
Хліб Душі	60
Хліб Душі, латинськими буквами	84
Дорога	52
Дорога, малий	32
Горі імієм серця	34
Коляди	15
Збірник найкрасших пісень церковних	10
Ангельський хор, збірник народ.-церков. пісень під ноти ч. І.	25
Ангельський хор, часть II.	5

Гарна оправа.

Бог радость моя	1.40
Хліб Душі	1.80
Хліб Душі, латинськими буквами	2.00
Дорога	1.70
Дорога, малий	1.00
Друг Душі	1.30
Горі імієм серця	1.10
Молитвенник	1.80

ДРУКИ.

Книжки колекторські 100 штук	7.00
Метрики хрещеня	3
Метрики шлюбні	3
Метрики смерти	3
Помянник за померших	10
Листові папери. Листи з віньєтою Т. Шевченка, М. Лисенка, Ів. Франка, Богдана Хмельницького, М. Драгоманова, за штуку	2
Книжка для опікунів хорих	1.00
Сьвідоцтва лїкарські для хорих членів Бр. і Товариств	3

ВКАЗІВКИ ДЛЯ ЗАМОВЛЯЮЧИХ КНИЖКИ.

Кождий замовляючий книжки повинен виписати вразно всі титули книжок, які йому подобаюсь і обчислити загальну належитість за книжки. Єсли хто замовляє книжки на меншу суму, то належитість може присилати почтовими марками, а при більших замовленях належить посилати гроші через почтовий або експресовий мані-ордер. Адреса замовляючого мусить бути написана як найдокладнійше. Мешкаючі по малих місцевостях повинні при замовлюваню книжок посилати 10 центів на реджістер, бо трафляєсь часто, що хтось другий з краяків забере їм книжки з почти.

Замовлені книжки висилаємо відворотною почтою. Гроші належить присилати наперед, бо американська почта не принимає посилок за посліплатою. Для тих, що хотять занятись розпродажею книжок, даємо значний опуст.

Замовленя належить висилати на адресу:

„SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

— 17 —

розкинув ся перед коршмою. Велика мурована коршма з заїздом, своїми обдряпаними стїнами і своїм нехарним виглядом добре достроювала ся до болотистого майдану. Перед коршмою стояла досить велика купа селян; ще більше число їх тисло ся до сїний, а з шинку чути було глухий гамір і видно було крізь повідчинювані вікна густий стиск голов.

— Ов, а се що за ярмарок? — мовив здивований Демко. — Може пан тут стануть трохи спочити?

— Треба буде коний попасти, — обізвав ся з козла Берко. — Відси аж до міста не буде вже заїзду.

— Добре. Попасемо і поглянемо, що тут таке.

Бричка завернула до коршми. Селяни проступили ся в дві лави, а побачивши якогось пана в бричці познимали капелюхи. З гуркотом бричка вкотила ся в коршемні дильовані сїни.

III.

В коршмі було ціле віче. За столом сидів панок яких трицяти літ, високий, статний, зі здоровими вусами і гладко виголеним, троха запитим лицем, а довкола него з усїх боків сидїли і стояли

— 20 —

слабший, хто не вміє боронити ся, хто не має чим мастити. Ну, а хто-ж у нас найслабший, найбіднійший? Хлоп. Тому хлоп усе мусить програти. І тому кажу: не вірте панам, не вірте попам, не вірте адукатам — нікому не вірте.

— А особливо не вірте отсему пану, що видає себе за вашого приятеля, а дбає тілько про те, щоб одурити, обдерти і викпити вас, — залунав різкий, сьмілий голос від дверий коршми.

Пан за столом підняв голову і встав із місця при тих словах.

— Що там за дурень рило рознимає? — крикнув він.

— Люди, — говорив Евгенїй виступаючи на середину коршми, де йому зроблено місце, — знаєте мене, хоч не всї. Я адвокат Рафалович, той що боронив вас у суді. Остерігаю вас, що сей пан Шнадельський не є жаден адвокат, анї жаден оборонець, не має права провадити ніяких справ, а хто йому повірить яке діло, може бути певний, що пропаде його діло і ті гроші, які дасть йому. Мушу вам ще сказати, що пан Шнадельський служив у суді і відтам його прогнали за крадїжки і за фальшиві вексли.

— Брешеш, драбе! — ревнув Шнадельський підскочивши за столом.

— 21 —

— І мушу вам іще додати, — говорив Евгенїй не звертаючи уваги на Шнадельського, — що сей пан повинен би ще нині дістати ся до криміналу за ті ошуканьства, яких допустив ся на людях і які, надіюсь, не уйдуть йому сухо.

— Безличнику! Падлюко! — казив ся Шнадельський, але Евгенїй стояв обернений до него плечима і говорив далї:

— Остерігаю вас, люди, не давайте йому жадних справ, анї жадних гроший, бо будете жалувати, як буде за пізно.

— Бийте його! Бийте на мою відповідь! — репетував Шнадельський і вхопивши гальбу кинув нею що сили на Евгенїя. Але замість Евгенїя гальба вдарила в голову старого Демка, що стояв обік адвоката.

— Пане! Що робиш? За що бєш? — крикнув Демко випростовуючись і підносячи свою окровавлену голову.

— Гов! Стійте! Що тут таке! — гукали одні чуючи брязк скла.

— Бийте його! Бийте пявку людську! — ревів Шнадельський. — Я відповім за все!

— Коби міг за себе відповісти, ошуканче! — крикнув Евгенїй.

— 24 —

і гнали їх до суду як злочинців, Страхоцький індаґував їх своїм способом і в пересланих висшому судови протоколах їх переслухань стояло чорне на білім, у всїх згідно, що вони нї про що не знають, ніяких гроший Шнадельському не давали, нї про яку бранку від него не чули і навіть як би чули, то не думали-б увільняти незаконними способами своїх дїтий від обовязку цїсарської служби. На основі сих протоколів Евгенїю переслано з суду резолюцію, що його донесенє було основане на фальшивих інформаціях і пустих хлопських поговірках і яко таке не заслугує на поважне трактованє.

—Он як! — аж скрикнув Евгенїй прочитавши сей незвичайний документ. — Е, нї, панове, ся штука не піде так гладко.

І він рушив знов до Гумниск і розвідавши докладно, як вело ся вступне доходженє, описав усе і подав до президії краєвого суду у Львові. Переждав кілька тижнів, а не можучи дождати ся ніяких наслїдків, описав усе в формі кореспонденції і вислав до редакції одної з львівських часописий. Редакція надрукувала кореспонденцію, але прокураторія сконфіскувала її від першого рядка до остатнього „за ширенє ноторично неправдивих фактів і побуджуванє до ненависти против

— 18 —

тиснучись до купи головами селяни. Перед паном стояла гальба пива; між селянами кружили дві квартові фляшки горілки; чарки і фляшки йшли з рук до рук. У коршмі стояла духота, запах горілки, мокрих кожухів, людського поту і міцного тютюну мішали ся до купи. Пан за столом, вну-ривши очи в гальбу пива, говорив голосно:

— Остерігаю вас, братя хлопи, не вірте нікому! Не вірте панам, не вірте попам, не вірте урядникам, не вірте адвокатам, не вірте професорам, бо всї брешуть. Усї до одного. Всї тільки на те дибають, аби хлопським добром поживити ся, з хлопа сїм шкір здерти, а потім сьміяти ся з него як із дурня.

— Ой правда, правда! — зітхали селяни. — Пють нашу кров, ще й сьміють ся з нас.

— Ні на кого не надійте ся! — говорив далї пан. — Анї у пана, анї у попа, анї у старости анї в суді нема вашої правди. Там усюди купована правда, усюди фальшивство, всюди кривда. Тілько один цісар наш тато, від него одного можна надїяти ся справедливости. Тілько він один дбає за нас, бо ми всї його дїти.

— Так, так! — потвердили ті, що сидїли за столом.

— Шукайте собі чоловіка, щоби був щира

— 19 —

хлопська душа, хлопська кістка, і такого чоловіка шліть до цісаря, щоб він переказав йому всю вашу біду і всю вашу кривду. Тілько він один може вам допомогти, може вкоротити руки і панам і попам і Жидам.

— Ой то, то! Аби Жидам укоротив. Жиди сьвіт з'уймили, Жиди нам жити не дають! — зітхали селяни.

— Не вірте Жидам, не вірте нікому, бо всї вас дурять! Кождий аби лише своє горло залляти, аби свого мацька наповнити, а як хлоп бідує та гарує, про те йому байдуже.

— Ой бідує! Ой гарує, що й сьвіта божого не бачить! — залунав у один голос стогін по всїй коршмі.

— А такий здукат що? Сидить собі в місті в препишних палацах, вигідно, ясно, тепло і чисто, пошкрабає в канцелярії пером, помеле в суді язиком, а ти хлопе плати йому, солоно плати!

— Тай коби то хоч поміг! — обізвав ся хтось із купи. — А то я три роки правував ся за свою дїдизнину, тай що з того? Пропало моє поле, ще й кошти мусїв платити.

— А видите. І то не одному таке дїєть ся! Адже в кождій справі, яка є в суді, все бодай один мусить програти. А хто програє звичайно? Хто

— 22 —

— Як сьмієш бити ся? — ревів Демко і сунув ся до стола.

Счинив ся страшенний гармідер і заколот. Одні стояли за Шнадельським, другі за Евгенієм. Але закровавлена Демкова голова пуджала прихильників Шнадельського, а його нагла команда „бийте!" також зробила зовсім не таке вражінє, якого він бажав собі. В коршмі зняв ся крик. Одні тисли ся до стола, другі від стола. Евгенія попихали в стиску сюди і туди, поки в кінці якась сильна рука не взяла його за плечі і не випхала до сіний.

— Пане, бійте ся Бога, їдьте геть! — шептав йому Демко. — Тут готово бути нещастє. Їдьте, поки час. Спасибі вам, що остерегли нас. Се протверезить людий, але не зараз. Їдьте, їдьте!

Евгеній сїв на бричку і поїхав. А в коршмі довго ще йшов гармідер і серед него розлягав ся пяний вереск Шнадельського.

IV.

Евгеній вернув зі своєї поїздки до Гумниск в несподївано бадьорім і войовничім настрою. Він належав до тих натур, які не легко виходять із спокійного, зрівноваженого настрою, та за те виведені з него не попадають у сантименталїзм, не

— 23 —

тонуть у розливі почутя, але набирають натури боєвого коня, закусують вудила і йдуть на зустріч небезпецї.

Зразу він біг утертою адвокатською дорогою. Подав карне донесенє против повітового лікаря за недбале щепленє дїтий, а в справі Шнадельського пішов насамперед розмовити ся з прокуратором.

— Подайте донесенє, — сказав прокуратор, коли Евгеній оповів йому про шахрайства сего пана. Евгеній послухав його ради і був би може вспокоїв ся, як би його донесеня не були мали зовсїм несподїваний для него, хоч досить натуральний серед наших відносин наслїдок. Донесенє против лікаря звернено йому з тим, що власть розслїдивши поданий ним факт дисциплїнарним способом полагодила справу, але для карного переслїдуваня не знайшла нїякої підстави. А донесенє против Шнадельського повело за собою правдивий скандал: прокураторія заняла ся справою, вступне слїдство поручено перевести Страхоцькому, а сей ідучи за прокураторськими вказівками почав від того, що під ескортою жандармів велїв спроваджувати до Гумниск одного за другим із тих селян, які були пойменовані в донесеню; жандарми для більшого ефекту заковували селян, самих найбогатших і найповажнїйших господарів, у кайдани